

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jan Šinigoj

Slovenija – država blaginje?

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jan Šinigoj

Mentor: doc. dr. MITJA HAFNER FINK

Slovenija – država blaginje?

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Zahvaljujem se družini in bližnjim za pomoč in podporo v času študija.

Zahvaljujem se tudi mentorju dr. Mitji Hafner Finku za koristne nasvete med pisanjem
diplomskega dela.

Hvala vsem tistim posameznikom, za katere sami vedo, da se jim še posebno zahvaljujem.

Besede niso samo skupek mrtvih črk na papirju, HVALA

Slovenija – država blaginje?

Pričujoče diplomsko delo nam definira blaginjo ter koncept blaginje poveže s kakovostjo življenja. Skozi teoretsko utemeljitev indikatorjev kakovosti življenja je prikazana pomembnost izbranih indikatorjev za samo kakovost življenja in s tem blaginjo. Empirični del, kateri se opira na analizo in primerjavo podatkov, ki so bili v letu 1990 in 2006 zbrani z anketo na vzorcu prebivalcev Republike Slovenije, nam prikaže povezavo med teoretskimi indikatorji, in indikatorji, ki so, v določenem letu, pomembni na ravni zbranih podatkov. Analiza med izbranimi časovnimi obdobji nam jasno pokaže spremembe, ki so nastale med obema letoma v subjektivni percepciji ljudi, saj diplomsko delo temelji na podatkih, kateri nam prikazujejo subjektivno percepcijo vprašanih. Diplomsko delo nam v zaključku izpostavi tudi razlike v subjektivni percepciji stopnje blaginje med izbranimi letoma ter spremembo subjektivnih indikatorjev, ki nam prikazujejo stopnjo blaginje in kakovosti življenja v izbranih časovnih točkah.

Ključne besede: Blaginja, država blaginje, indikatorji blaginje, kvaliteta življenja.

Slovenia – welfare state?

The present diploma work define us the concept of well-being and linked concept to the quality of life. Through a theoretical argument the quality of life indicators we get a feeling of importance of selected indicators for quality of life and therefore well-being. Empirical part, which is based on the analysis and comparison of data which were collected with a survey in 1990 and 2006 on a sample of population of citizens of the Republic of Slovenia, shows us the connection between theoretical indicators and indicators which are relevant on the level of collected data. An analysis between the chosen time periods shows us the changes that have occurred during both years in a subjective perception of people, because diploma work based on the data that talk about a subjective perception of respondents. In the end, diploma work clearly show us also the differences in a subjective perception of welfare levels between the two selected years and the change of indicators that affected on the welfare and quality of life in the selected time points.

Key words: Welfare, the welfare state, welfare indicators, quality of life.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	8
1. 1 OPREDELITEV PROBLEMA	8
1. 2 CILJ	9
1. 3 HIPOTEZA	9
1. 4 METODOLOGIJA IN STRUKTURA	10
2 OPREDELITEV DRŽAVE BLAGINJE	11
2. 1 KAKO DEFINIRATI BLAGINJO	11
2. 2 BLAGINJA IN KAKOVOST ŽIVLJENJA	12
3 INDIKATORJI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	14
3. 1 ZAUPANJE V INSTITUCIJE	14
3. 2 VARNOST	15
3. 3 PROSTI ČAS	15
3. 4 ZADOVOLJSTVO Z ZDRAVJEM	15
3. 5 SOCILNA IZKLJUČENOST	16
3. 6 ZADOVOLJSTVO Z BIVALNIMI RAZMERAMI	17
3. 7 ZADOVOLJSTVO Z DELOM	17
3. 8 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM	18
3. 9 ZADOVOLJSTVO Z MATERIALNIM POLOŽAJEM	18
4 SREČA V ŽIVLJENJU	19
5 VREDNOTE	20
6 VPLIV DEJAVNIKOV ŽIVLJENJA NA SUBJEKTIVNE OCENE	21
7 SESTAVA TEORETIČNEGA MODELA DIMENZIJ ŽIVLJENJA IN BLAGINJE	23
7.1 VREDNOTE V EUROPEAN SOCIAL SURVEY	24
7.2 POVEZAVA TEORETIČNEGA MODELA DIMENZIJ ŽIVLJENJA IN BLAGINJE Z INDIKATORJI	25
8 ZADOVOLJEVANJE SUBJEKTIVNIH POTREB (po Allardtu) IN INDIKATORJI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	27
8. 1 "IMETI"	27
8. 2 "LJUBITI"	28
8. 3 "BITI"	28
9 PROBLEMATIKA MEDČASOVNE PRIMERJAVE	29
9. 1 POLITIČNI SISTEM	29
9. 1. 1 SOCIALIZEM	29

9. 1. 2 DEMOKRACIJA.....	29
9. 2 RAZUMEVANJE BLAGINJE.....	30
10 EMPIRIČNI DEL	31
10.1 TEORETSKI MODEL VPLIVA INDIKATOREJV NA BLAGINJO V IZBRANEM LETU	31
10.1.1 LETO 1990	31
10.1.2 LETO 2006	31
10.2 PREGLED VZORCEV.....	34
10.2.1 LETO 1990	34
10.2.2 LETO 2006	34
10.3 PRIMERJAVA VZORCEV.....	35
10.4 ANALIZA INDIKATORJEV.....	36
10.4.1 LETO 1990 IN 2006	36
10.4.2 KOMPLEKSEN MODEL ZA LETO 2006.....	38
10.5 INDEKS BLAGINJE.....	42
10.6 ANALIZA SUBJEKTIVNIH IN OBJEKTIVNIH SPREMENLJIVK	43
10.6.1 LETO 1990	43
10.6.2 LETO 2006	44
10.7 PRIMERJAVA MED OBEMA ČASOVNIMA OBDOBJEMA	45
10.7.1 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM.....	45
10.7.2 INDEKS BLAGINJE.....	46
10.7.3 VPLIV OBJEKTIVNIH SPREMENLJIVK.....	46
11 SKLEP	48
12 LITERATURA	52
PRILOGI.....	55
Priloga A: Opisna statistika indikatorjev iz leta 2006	55
Priloga B: Opisna statistika indikatorjev iz leta 1990.....	70

KAZALO TABEL

Tabela 7.1: Vrednote kot jih uporabljajo v ESS.	24
Tabela 8.1: Kazalci življenjskih pogojev (po Allardtu).....	27
Tabela 10.1: Standardizirani regresijski koeficienti indikatorjev za leto 1990 in 2006.	37
Tabela 10.2: Standardizirani regresijski koeficienti za kompleksen model indikatorjev za leto 2006 (zadovoljstvo z življenjem).....	39
Tabela 10.3: Standardizirani regresijski koeficienti za kompleksen model indikatorjev za leto 2006 (sreča v življenju).....	40
Tabela 10.4: Korelacija med spremenljivkama zadovoljstvo z življenjem in sreča v življenju za leto 2006.	41
Tabela 10.5: Povezanost med subjektivnimi in objektivnimi spremenljivkami za leto 1990. 43	
Tabela 10.6: Povezanost med subjektivnimi in objektivnimi spremenljivkami za leto 2006. 44	

KAZALO SLIK

Slika 6.1: Vpliv dejavnikov na subjektivne ocene ljudi.	21
Slika 7.1: Teoretični model dimenzij življenja in blaginje.	23
Slika 7.2: Teoretični model dimenzij življenja in blaginje z vključenimi indikatorji kakovosti življenja.....	26
Slika 10.1: Teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 1990 in 2006.....	32
Slika 10.2: Kompleksnejši teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 2006.	33
Slika 10.3: Starostna porazdelitev vzorca za leto 1990.	34
Slika 10.4: Starostna porazdelitev vzorca za leto 2006.	35
Slika 10.5: Frekvenčna podazdelitev indeksa blaginje za leto 1990.	42
Slika 10.6: Frekvenčna podazdelitev indeksa blaginje za leto 2006.	42
Slika 10.7: Porazdelitev zadovoljstva z življenjem za leto 1990.....	45
Slika 10.8: Porazdelitev zadovoljstva z življenjem za leto 2006.....	45

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Država, ki jo lahko imenujemo država blaginje, s svojim delovanjem posega v odnose med različnimi skupinami ter tako pomembno vpliva na odnose v družbi. Legitimizira se s temeljno družbeno enakostjo, ki je operacionalizirana z zagotovitvijo nacionalnega minimuma oskrbe celotnega prebivalstva z javnimi dobrinami in storitvami (Trbanc 1992, 98). Posegi oziroma načini vplivov na družbo so različni, z različno intenziteto in ukrepi. Izhodišče države blaginje je posameznik kot državljan, kateri ima poleg civilnih in političnih tudi socialne pravice (Trbanc 1992, 98). Država blaginje ni zgolj intervencijski mehanizem, ki posega v strukturo družbenih neenakosti, temveč tudi sama oblikuje sebi lasten stratifikacijski sistem in tako pomeni aktivno silo pri oblikovanju družbenih odnosov (Filipovič in Rakar 2008, 22).

Eden od najpomembnejših programov države blaginje je usmerjanje denarnih virov in storitev k odvisnemu delu prebivalstva. Tistemu delu, ki je za preživetje odvisen od pomoči države. Vprašanje razmerja med generacijami je eno ključnih za državo blaginje, saj velik del njenih programov prerazporeja denarne in druge vire med različnimi generacijami oz. med ljudmi v različnih življenjskih obdobjih (Mandič v Hlebec 2009, 144).

Pri pojasnjevanju ključnih dejavnikov blaginje in razlogov, zakaj se ti med državami zelo razlikujejo, sta se v družboslovju uveljavila dva različna pristopa, ki se razlikujeta v obsegu, ter zajemu dejavnikov. Prvi pristop v ospredje postavlja državo blaginje (državo, ki temelji na socialni pomoči) in njene programe. Drugi pristop obravnava celostni sistem blaginje, v katerem so poleg države blaginje tudi številni drugi akterji – družina, socialna omrežja ... - skratka vse tisto, kar običajno označuje pojem "mešanica blaginje"¹ (Mandič v Hlebec 2009, 145). Od stopnje državne blaginje je odvisna tudi socialna politika države, ki temelji na delovni blaginji, ter rešuje politične, socialne in ekonomske probleme družbe s sistemom, ki zagotavlja polno zaposlenost prebivalstva (Rus 1990, 242).

¹ V angleškem jeziku "welfare-mix"

Družbeno blaginjo lahko proučujemo skozi kakovost življenja posameznika, kajti država blaginje vključuje celostni sistem blaginje, kateremu so ob državi blaginje dodani tudi številni drugi akterji (Mandič v Hlebec 2009, 145). Kakovost življenja pa nam nadalje lahko obrazložujejo dimenzije okolja, materialne ravni, socialne varnosti, izobraževanja, zaupanja v institucije, sreče ... Tem komponentam lahko rečemo socialni indikatorji, ki so povezani z družbeno blaginjo (Antončič in Boh 1991).

1. 2 CILJ

Cilj diplomskega dela je z uporabo raznih statističnih kazalcev, ki so teoretsko utemeljeni, ugotoviti, kakšno je stanje blaginje v Republiki Sloveniji po oceni in mnenju ljudi. S primerjavo podatkov, zbranih v dveh časovnih obdobjih (letu 1990 in 2006), je cilj ugotoviti, ali se spremenljivke, ki kažejo percepcijo ljudi o blaginji, spreminjajo, ter ali se subjektivna ocena ljudi o stanju blaginje zvišuje ali temu ni tako.

1. 3 HIPOTEZA

Skozi diplomsko delo bom poskušal potrditi ali ovreči osnovno hipotezo. Le ta se glasi:

H1: Glede na to, da je Republika Slovenija ter njeni prebivalci od leta 1990 do leta 2006 šla skozi veliko število različnih sprememb, je prišlo tudi do spremembe dejavnikov, ki vplivajo na subjektivno percepcijo ljudi o blaginji.

Z osnovno hipotezo bom poskušali ugotoviti ali so se, glede na dve časovni točki, ki sta v razmahu 16 let, ter posledično spremembo političnega sistema in s tem povezanega razumevanja blaginje, spremenili tudi dejavniki, ki nam prikazujejo blaginjo. Prav tako bom poskušal ugotoviti, kateri so tisti dejavniki, ki so nam prikazovali blaginjo v letu 1990 in katere dimenzije so nam prikazovale blaginjo v letu 2006.

1. 4 METODOLOGIJA IN STRUKTURA

Diplomsko delo temelji na sekundarni analizi podatkov, zato je izbira dveh časovnih obdobji odvisna tudi od samega obstoja podatkov. Izbrani so podatki, ki prikazujejo individualno raven² blaginje v državi. Podatki so obdelani z multivariatno analizo³, da se jih tako lažje primerja med seboj.

Diplomsko delo se začne s teoretičnim delom, v katerem poskušam utemeljiti spremenljivke, ki utemeljujejo kazalce blaginje v Sloveniji. Sledi analiza obeh izbranih časovnih obdobji. V zadnjem delu diplomskega dela sem naredil primerjavo med obema časovnima obdobjema, ugotovil katere subjektivne spremenljivke imajo vpliv na blaginjo, sestavil indeks blaginje ter primerjal povezanost objektivnih spremenljivk z blaginjo v posameznih letih ter tako ugotovil, ali je prišlo do spremembe razmerja med posameznimi dimenzijami blaginje.

² Z besedno zvezo individualna raven je mišljena subjektivna ocena posameznikov o indikatorjih, ki prikazujejo kvaliteto življenja in s tem povezano raven blaginje v državi.

³ Multivariatna analiza omogoča analizo več kot ene statistične spremenljivke v različnih časovnih obdobjih.

2 OPREDELITEV DRŽAVE BLAGINJE

2.1 KAKO DEFINIRATI BLAGINJO

Slovenija po osamosvojitvi spada oziroma teži k državam, v katerih vlada socialno-demokratski sistem blaginje. V socialno-demokratskem sistemu blaginje ima pri zagotavljanju blaginje in socialne varnosti najpomembnejšo vlogo država na podlagi močnega javnega sektorja, univerzalnih programov in socialnih pravic državljanov (Filipovič in Rakar 2008, 24). S tem, ko država blaginje vlaga v različne tvorce blaginje, prevzema bremena, ki bi v nasprotnem primeru ostala na družini. Čeprav je družina v državi blaginje podprta s pozitivnimi ukrepi družinske politike in tako razbremenjena s strani države, kot najpomembnejša enota neformalnega sektorja, nosi še vedno pomemben del bremena pri zagotavljanju socialne varnosti in blaginje za svoje člane (Kolarič in drugi v Hlebec 2009, 71).

Država blaginje lahko s svojimi blaginjskimi sistemi povečuje ali zmanjšuje napetost v družbi ter tako vpliva na stopnjo strpnosti ali nestrpnosti med družbenimi skupinami. Sistemi blaginje lahko tudi zmanjšujejo ali pa ustvarjajo konflikte med posameznimi deli družbe, kjer je antagonizem sicer manj pričakovan, vendar pa je lahko zaradi sistemskih neenakosti ali nepravičnosti vendarle vzpostavljen (npr: konflikt med mladimi in starejšimi ter med moškimi in ženskami) (Filipovič in Rakar 2008, 22). Socialna politika posameznih držav služi kot eno od pomembnih sredstev držav za zagotavljanje blaginje. Le ta pa ni odvisna samo od velikosti narodnega dohodka, ampak je zelo odvisna od stopnje solidarnosti, ki je med prebivalstvom prisotna (Rus 1992, 47).

Pri razumevanju blaginje sta se uveljavila dva pristopa. Prvi opredeljuje kot najpomembnejši dejavnik državo ter njene socialne programe, drugi pa postavlja v ospredje celotni sistem blaginje, kjer so poleg države blaginje in njenih socialnih programov vključeni tudi nekateri drugi akterji (Mandič v Hlebec 2009, 145). Prva smer proučuje blaginjo ljudi, kolikor je ta rezultat delovanja socialne politike in konkretnih socialnih programov in ukrepov; zanimajo jo torej posledice formalnih socialnopolitičnih ukrepov, ki se kažejo v blaginji ljudi. Drugi sklop je že v izhodišču širši, predmet zanimanja je pluralni sistem blaginje, kateri implicira obstoj različnih akterjev blaginje in njihovo prepleteno delovanje (Mandič v Hlebec 2009, 145). S tem, ko pri razumevanju države blaginje impliciramo dejavnike subjektivnega mnenja posameznikov, lahko ugotovimo, kako se država blaginje

odraža na prebivalstvu ter s tem občutke posameznikov, ki živijo v državi blaginje ter zadovoljstvo ljudi z njo.

2. 2 BLAGINJA IN KAKOVOST ŽIVLJENJA

Pojma blaginja in kakovost življenja sta medsebojno prepletena, saj lahko kakovost življenja obravnavamo kot koncept za proučevanje družbene blaginje. Sam koncept kakovosti življenja izhaja iz nadzora nad viri, z uporabo katerih lahko posamezniki zadovoljujejo svoje potrebe na različnih področjih in s tem vplivajo na stanje osebne blaginje (Trabanc v Svetlik 1996, 287).

Za kakovostno življenje morajo biti izpolnjeni vsaj najosnovnejši materialni pogoji, ki omogočajo dostojno življenje. Vendar pa materialna blaginja ne sme biti neomejena in nenehno naraščajoča, saj se na ta način pri ljudeh (pa čeprav le za kratek čas) ustvari občutek, da bodo z nenehno naraščajočo materialno blaginjo odpravili vse težave in ustvarili možnosti za blaginjo vseh ljudi. Ko pa postane ljudem jasno, da ima gospodarska rast in s tem naraščanje materialne blaginje svoje meje, se pokažejo razpoke v razumevanju pojma materialne blaginje. Tedaj se pokaže spoznanje, da materialno bogastvo ni zadosten pogoj za kakovostno življenje ljudi in pravičnejšo državo blaginje⁴ (Antončič in Boh 1991, 7). Že večkrat je bilo ugotovljeno, da sprožajo stalna gospodarska rast in s tem vedno višji dohodki tudi vedno večje nezadovoljstvo. Zadovoljstvo ljudi namreč ni nujno v pozitivni korelaciji z gospodarsko rastjo in s tem povezanimi večjimi dohodki (Antončič in Boh 1991, 8). Pokaže se, da je nesporno res, da je materialna blaginja ne obhodno potrebna in je eden od pogojev za to, da lahko človek polno zaživi in zadovoljuje tudi druge, nematerialne potrebe. Nasprotno pa tudi velja, da kakovost življenja omejuje materialno blaginjo (Antončič in Boh, 1991, 8). Materialni standard nam prikazuje samo materialne pogoje življenja in se ga zato lahko lepo izrazi z objektivnimi kazalci, medtem ko nam življenjska raven in blaginja prikazujeta tudi socialne pogoje življenja, pri katerih je potrebno upoštevati subjektivne indikatorje. Indikatorje, ki so povezani, oziroma za katere se domneva ali privzame, da so povezani z družbeno blaginjo, imenujemo socialni indikatorji (Antončič in Boh 1991, 11). S pomočjo socialnih indikatorjev izluščimo nekatere osnovne dimenzije kakovosti življenja, s

⁴ Država blaginje se je razvila v zgodnjih petdesetih letih kot odgovor na nakopičene socialne probleme v visoko razvitih industrijskih državah. Z državo blaginje so razvite industrijske družbe reagirale na socialne zahteve prebivalstva po pravičnejši porazdelitvi dobrin. Pomenila je institucionalizacijo pravic prebivalstva na socialno blaginjo (Antončič in Boh 1991, 8).

katerimi lahko oblikujemo indikatorje za merjenje kakovosti življenja in s tem družbene blaginje. Kakovost življenja dobiva nove razsežnosti, družbena skrb pa se vse bolj usmerja k potrebam vsega prebivalstva po enakosti, participaciji, spoštovanju in osebnem zadovoljstvu (Antončič in Boh 1991, 8).

Vedno se pri merjenju kakovosti življenja poraja vprašanje kaj meriti; ali zadovoljenost potreb ali razpoložljivost virov. V kolikor imamo v središču pozornosti koncept blagostanja, ki temelji na potrebah, potem se zdi najbolj smiselno raziskovanje njihove zadovoljenosti (Novak v Svetlik 1996, 18). O zadovoljenosti potreb nam govorijo subjektivna mnenja posameznikov. V diplomskem delu bom uporabil Allardtovo konceptualizacijo kakovosti življenja, za katero je značilno, da razširja raziskovanje življenjske ravni tudi z analizo želja in zadovoljstva ljudi z danimi življenjskimi pogoji (Novak v Svetlik 1996, 19). V tej konceptualizaciji dobijo v raziskovanju prostor tudi subjektivne lastnosti in občutki posameznika. V Allardtovi konceptualizaciji, kakovost življenja temelji na treh stebrih; "Imeti", "ljubiti" in "biti". Po Allardtovem mnenju se na te tri stebre navezujejo pogoji, ki zagotavljajo obstoj in napredek človeka.

3 INDIKATORJI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Blaginja prebivalstva na agregatni ravni – na ravni celotne družbe in kot se kaže na individualni ravni – je posebno v zadnjih desetletjih spoznavno dostopna predvsem po družbenih kazalcih kot posebnih merskih orodjih, oblikovanih posebej za to področje (Novak v Svetlik 1996, 8). Indikatorje kakovosti življenja lahko razdelimo na subjektivne in objektivne. Objektivni družbeni kazalci imajo opraviti z merskimi orodji, s katerimi se meri družbena blaginja na agregatni ravni, ravni celotnih narodov, ne pa na ravni posameznikov, na individualni ravni. Podatke o objektivnih družbenih kazalcih običajno zbirajo državni statistični uradi (Novak v Svetlik 1996, 9). Subjektivni kazalci kakovosti življenja pa nam pokažejo individualno zadovoljstvo posameznikov z življenjem. Subjektivni kazalci kakovosti življenja nam pokažejo človekova subjektivna stanja, ki se izražajo v stališčih, čustvih in vrednotah, kot so sreča – nesreča, zadovoljstvo – nezadovoljstvo, integriranost – odtujenost (Antončič in Boh 1991, 7-8). Mnoge domneve so, da družbeni kazalci – indikatorji – dejansko odražajo kakovost življenja ljudi, in prav nobenega vnaprejšnjega razloga ni, da bi verjeli, da takšna povezava med objektivno življenjsko situacijo in subjektivnimi občutki zadovoljstva z življenjem tudi v resnici obstaja (Novak v Svetlik 1996, 9). In ravno zaradi tega, ker ni zagotovila, da nam objektivni kazalci prikazujejo dejansko zadovoljstvo ljudi, bom v diplomskem delu uporabil subjektivne kazalce kakovosti življenja, saj nam ravno ti v resnici pokažejo dejansko zadovoljstvo ljudi s kakovostjo življenja.

Indikatorji kakovosti življenja, ki so uporabljeni v diplomskem delu, prikazujejo dimenzije kakovosti življenja, katere razumemo kot dejavnike, ki vplivajo na subjektivno oceno blaginje.

3.1 ZAUPANJE V INSTITUCIJE

Zaupanje v institucije je posebna vrsta zaupanja, saj pri tej vrsti zaupanja niso potrebni medosebni odnosi, ki temeljijo na osebnih stikih. Kdor zaupa posameznim osebam, ki so na vodilnih položajih, še ne zaupa nujno v institucije; kdor pa čuti zaupanje v demokracijo, ne more čutiti nezaupanja do vseh demokratičnih institucij (Toš 2007, 369). Med državnimi institucijami so praviloma največ zaupanja deležni izobraževalni sistem, vojska in policija (Toš 2007, 371). Torej tiste institucije, ki skrbijo za izobrazbo in varnost populacije.

3. 2 VARNOST

V današnji družbi je varnost vse redkejša dobrina in ravno zaradi tega je ljudem vedno pomembnejša. Vedno več ljudi se zaveda, da varnost ni samoumevna, ampak da jo zagotavljajo posamezne institucije in oblika političnega sistema. Le ljudje, ki se počutijo varne, lahko ustvarjajo in prispevajo k razvoju družbe (Gnidovec in Kolenc v Svetnik 1996, 253). Varnost kot subjektivna vrednota nam pove, kakšen občutek varnost imajo ljudje, kako varne oz. ogrožene se počutijo. Ljudje se vedno bolj zavedajo svojih pravic do varnega življenja (Gnidovec in Kolenc v Svetnik 1996, 253). Pričakujejo, da bo država zagotovila takšno raven varnosti, da bodo lahko kakovostno delali in živeli. Varnost tako postaja tudi "politika", saj kriminal ter odzivi nanj terjajo določeno politiko oziroma angažiranje političnih sil (Gnidovec in Kolenc v Svetnik 1996, 253).

3. 3 PROSTI ČAS

Prosti čas predstavlja del dneva, v katerem človek počne tisto, kar rad počne z veseljem, tisto, kar ga sprošča. Vloga prostega časa se pokaže v dejavnostih, ki jih ljudje občutijo kot svoje potrebe v prostem času. Če ljudje čutijo potrebo po počitku, zabavi ali kulturnem delovanju, je funkcija prostega časa izpolnjena, če takrat počivajo, se zabavajo ali kulturno ustvarjajo. Prosti čas je hkrati cilj in sredstvo (Strojin 1982, 48). Vloge prostega časa bi lahko razdelili na biološko regenerativno, emotivno psihološko, individualno ustvarjalno, izobraževalno kulturno ter naravno vlogo prostega časa (Strojin 1982, 49). Ravno zaradi tega, ker si posameznik s kakovostnim preživljanjem prostega časa "napolni baterije", je zelo pomemben za samo kakovost življenja.

3. 4 ZADOVOLJSTVO Z ZDRAVJEM

Zdravje je dejavnik življenja, ki je med najbolj pomembnimi. Globalno velja, da je ne zdravje eden od simptomov družbene neenakosti. Zaradi tega se je uveljavil koncept javnega zdravstva, ki naj bi zagotovil enak dostop do zdravja vsej populaciji. Poglavitni cilj je bila ločitev zdravstvenega varstva od vprašanja individualnega ekonomskega standarda, kar je bistveni cilj in dosežek blaginjske zdravstvene politike (Malnar v Malnar in Toš 2002, 16). Primerjave zdravja populacij v državah razvitega sveta pokažejo pomembno dejstvo. Najbolj

zdrave populacije nimajo najbogatejše⁵ države ampak najbolj egalitarne⁶ med njimi (Malnar v Malnar in Toš 2002, 7). Zdravje je mogoče meriti na dva načina. Prvi način je objektivni, kjer so vključeni kazalci kot so število zdravnikov na tisoč prebivalcev, število bolnišnic, število zdravstvenih domov, ... Drugi način je subjektiven. Pri subjektivnem načinu merjenja zdravja dobimo subjektivna mnenja posameznikov. Subjektivni način merjenja zdravja nam pokaže individualno zadovoljstvo z zdravjem. Zdravje in s tem povezana skrb za zdravje spada med najpomembnejše razsežnosti kakovosti življenja (Černigoj-Sadar in Brešar v Svetlik 1996, 183).

3. 5 SOCILNA IZKLJUČENOST

Posamezniki in skupine so vključene v sodelovanje v institucijah in mehanizmi, preko katerih poteka civilno, ekonomsko, socialno in medosebno vključevanje v družbo. Nesodelovanje ali le delno sodelovanje v ključnih virih⁷, institucijah in integrativnih mehanizmi, ima za posledico marginalizacijo posameznikov in skupin, ki so tako izločeni iz življenjskih vzorcev, priložnosti in možnosti, prevladujočih in pričakovanih v posamezni družbi (Trbanc v Svetlik 1996, 287). Socialna izključenost je znak, da družba in z njo povezane institucije niso zmožne zagotoviti in uresničiti socialne pravice posameznika. Socialna izključenost je "nasprotni pol" socialne vključenosti, pri kateri je poudarek na proučevanju ranljivosti posameznikov in skupin v družbi, torej njihove izključenosti iz posameznih področij (Filipovič Hrast, 61). Socialni položaj posameznikov je v sodobnih družbah pretežno določen z njihovim delovnim položajem (Trbanc 1992, 95), saj je čas, ki ga posamezniki posvečujejo delovnim obveznostim, vedno večji. Subjektivni razlogi za izključenost se vežejo na "nezmožnost" posameznikov zagotoviti si dostop do virov, institucij in integrativnih mehanizmov ter na neuspeh posameznikov v tekmovanju za relativno redke vire (Trbanc v Svetlik 1996, 290).

⁵ Glede na višino BDP na prebivalca

⁶ Egalitarna država v smislu enakopravnosti, osnovanosti na enakosti (Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1970, 552).

⁷ Ključni viri so: izobraževanje, zaposlitev, stanovanje, socialne storitve, zdravstveno in socialno varstvo, ipd.

3. 6 ZADOVOLJSTVO Z BIVALNIMI RAZMERAMI

Zadovoljstva z bivalnimi razmerami ne predstavlja samo zadovoljstvo s stanovanjem, ampak je sestavljeno iz več dejavnikov. Zadovoljstvo z bivalnimi razmerami nam pove subjektivno zadovoljstvo posameznika z razmerami v katerih živi, torej vključuje stanovanje, okolico, sosede, ... Ker objektivni in subjektivni dimenziji nista vedno nujno skladni, saj ljudje, ki živijo v boljših razmerah, niso vselej tudi bolj zadovoljni, ljudje v slabših razmerah pa manj zadovoljni (Mandič v Cirman in Mandič 2006,43), je tudi pri tem vprašanju potrebna subjektivna ocena posameznika. Zadovoljstvo s stanovanjem je, ne le pomembna sestavina kakovosti življenja ter dejavnik stanovanjske in splošne življenjske blaginje gospodinjstev, ampak deloma tudi napovednik ravnanja gospodinjstev (Mandič v Cirman in Mandič 2006, 38), saj tisti, ki s svojimi bivalnimi razmerami niso zadovoljni, bržkone razmišljajo o možnosti selitve.

3. 7 ZADOVOLJSTVO Z DELOM

Delo je vir družbenega bogastva in zato tudi bogastva vsakega posameznika ter predstavlja najbolj homogen in najobsežnejši segment dejavnosti v življenjskem ciklu posameznika (Svetlik 1991, 19). Delo je iz antropološkega vidika gledano veliko več, kot samo eden od faktorjev produktivnosti človeka – je sredstvo osebnostnega samorazvoja in univerzalna oblika socialne integracije (Rus in Toš 2006, 13). Poleg tega, da zadovoljstvo z delom prispeva h kakovosti življenja, vpliva tudi na delovne učinke, kar je pomembno tako za delavce kot za delodajalce (Svetlik 1996, 343). Subjektivno zadovoljstvo z delom posameznik sestavi iz kvalitete fizičnega in socialnega delovnega okolja. Ljudje, ki so zadovoljni z delom, ki ga za omogočanje preživetja opravljajo, raje hodijo v službo in so pri svojem delu uspešnejši. Zadovoljstvo z delom se navadno kaže tudi v času, ki ga ljudje ne preživijo na delu, saj se večina tistih, ki so z delom zadovoljni, z dela vrača dobrega počutja in prijetnega vzdušja, kar za tiste, ki z delom niso zadovoljni, ne moremo reči v takem obsegu.

3. 8 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM

Subjektivno zadovoljstvo z življenjem je neke vrste povzetek delnih (ne)zadovoljstev, ki lahko izrazito nihajo v eno ali drugo smer (Svetlik 1996, 338). Pri ugotavljanju kakovosti življenja ostaja vseskozi bolj ali manj odprta dilema, kdo res živi kakovostno življenje: ali tisti, ki imajo na voljo več sredstev za zadovoljevanje navedenih potreb (objektivne mere kakovosti življenja), ali tisti, ki so s svojim življenjem bolj zadovoljni (subjektivne mere kakovosti življenja) (Svetlik 1996, 337). Iz tega se nam lahko postavi vprašanje ali med zadovoljstvom in količino materialnih dobrin obstaja pozitivna korelacija? Dejstvo je, da so ljudje bolj zadovoljni v kolikor so zadovoljene njihove temeljne predpostavke (Kirbiš in Klanjšek 2008, 386). Težnja k zadovoljevanju potreb pa je vgrajena v fiziološko in osebnostno strukturo posameznika – zadovoljevanje potreb vodi k zadovoljstvu (Svetlik 1996, 338). Vendar pa, v kolikor bi na vpliv glede zadovoljstva z življenjem imelo vlogo samozadovoljevanje potreb, ki so povezane z ekonomskim standardom, bi najlažje zadovoljstvo zmerili z objektivnim kazalcem – višino dohodka. Ker je veliko dejavnikov⁸, ki imajo vpliv na zadovoljstvo z življenjem, je najbolje, da merimo subjektivno zadovoljstvo posameznikov z življenjem.

3. 9 ZADOVOLJSTVO Z MATERIALNIM POLOŽAJEM

V družbi, ki vedno bolj stremi k materialnim dobrinam, je pomemben parameter denar. Če imate denar, to sicer še ne pomeni, da boste zanesljivo tudi srečni, toda če ga nimate, boste skoraj zagotovo nesrečni (Pollan 1999, 21). Dejstvo je, da morajo biti za kakovostno življenje izpolnjeni materialni pogoji (Antončič in Boh 1991, 8). Vendar pa je razlika med ljudmi o zadovoljstvu glede materialnega položaja zelo velika. Materialnega položaja ne predstavlja samo količina denarja, ki ga imate privarčevanega, ampak je dejavnik, ki je sestavljen iz več parametrov. Subjektivna ocena zadovoljstva z materialnim položajem je sestavljena iz več parametrov, ki jih posamezniki smatrajo za kazalce materialnega položaja. Tako je na primer lahko sestavljena iz zadovoljstva glede privarčevanega denarja, zadovoljstva s količino vrednostnih papirjev, zadovoljstva s tehničnimi pripomočki, avtomobilom, ...

⁸ Dejavniki so odvisni tako od posameznikovih načel kot vzgoje, prepričanja, izobrazbe, navad, ...

4 SREČA V ŽIVLJENJU

Sreča je pojem, s katerim se je ukvarjal že Aristotel. Menil je, da je sreča odvisna od posameznika in da srečo doživljamo subjektivno. Lahko rečemo, da je sreča tisto, po čemer hrepenimo vsi ljudje. Ljudje smo srečni, če naredimo vse, kar zmoremo, da živimo lastno kakovostno življenje in če ravnamo tako, da bodo lahko, vsaj tako kot mi, srečno živeli naši otroci, naši vnuki in pravnuki (Stanič 2010, 25). Srečo lahko definiramo kot mnenjski kazalec, ki se nanaša na lastno mnenje posameznika o tem, kakšno ali kako kvalitetno je njegovo življenje v družbi. V tem smislu je sreča torej neke vrste kazalec socialnega zdravja. Ocena sreče odraža, kako se potrebe posameznika ujemajo z možnostmi, ki mu jih nudi družbeno okolje (Hanžek 1997, 62-63). Raziskave, opravljene v preteklosti, kažejo na to, da je povezanost med srečo in življenjskimi razmerami šibkejša v bogatejših družbah ter močnejša v revnih, manj razvitih družbah (Veenhoven 1984, 19). Lahko rečemo, da se ob izboljšanju življenjskih razmer v slabše razvitih družbah občutki sreče močno povečajo, v bogatejših pa ostanejo na isti ravni ali pa se lahko še zmanjšajo. Torej lahko iz zgoraj napisanega ugotovimo, da med srečo in materialnim položajem posameznika ne obstoji pozitivna korelacija.. Tudi stari slovenski pregovor *"ni srečen, kdor veliko ima; srečen je, kdor malo potrebuje"*, nam kaže, da so neobstoj te povezave poznali in se je zavedali že naši predniki.

Predvsem hoče pojem sreče rešiti specifična vprašanja o življenju v okviru osebnostne razsežnosti znotraj privatnega kot vprašanje človeka, ki ga oblegata nelagodje, trpljenje in nevarnosti v okolju, ki je sovražno in neobvladljivo, ki je samo na videz udomačeno, domače, obvladano (Caracciolo 1989, 845).

Glede na to, da je potrebno za občutek sreče in srečnega življenja izpolniti več dejavnikov, ki so, glede na človekovo subjektiviteto, odvisni tudi od posameznikovih vrednot in prepričanj, lahko srečo opredelimo kot dejavnik, skozi katerega se odraža blaginja ljudi.

5 VREDNOTE

Ko pomislimo na vrednote, pomislimo na stvari, ki so za nas pomembne v našem življenju (npr: varnost, uspeh, užitek ...). Vsak od nas ima različne vrednote in ravno zaradi tega so mu pomembne različne stvari. Eni osebi je določena stvar lahko izjemo pomembna, medtem ko drugi osebi ta stvar ni pomembna. Do tako razlike prihaja ravno zaradi subjektivnega oblikovanja vrednot vsakega posameznika.

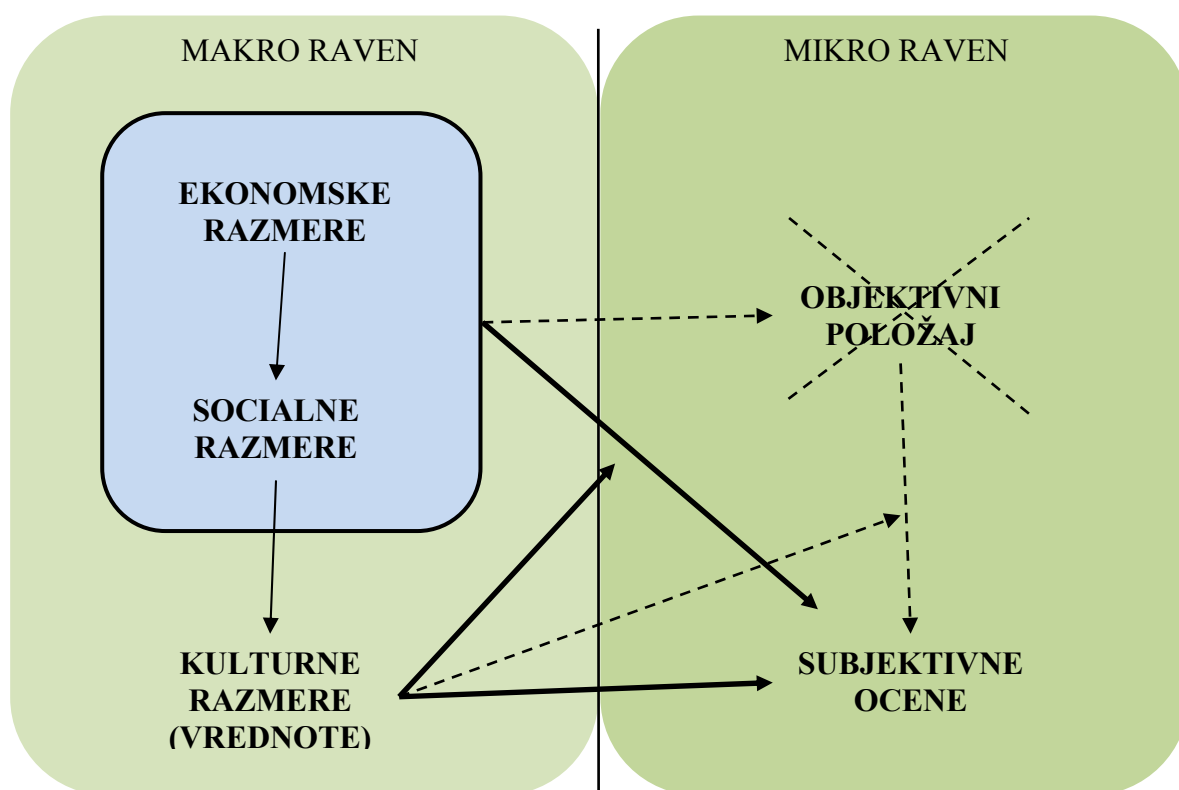
Stališča in vrednote prebivalcev naj bi v demokratični družbi pomembno vplivali na nadaljnji razvoj države blaginje, seveda pod pogojem, da demokracijo razumemo kot visoko odzivnost politične elite na stališča in vrednote prebivalstva (Rus in Toš 2005, 71). Samo v državah, kjer obstaja odzivnost politične elite na vrednote prebivalstva, naj bi se te vrednote prebivalstva rezultirale tudi v oblikovanju države blaginje.

Med stališči in vrednotami pa obstaja velika razlika na način vzroka in posledice. Vzrok za stališča so vrednote in hkrati so stališča posledice vrednot. Tudi Rus in Toš (2005, 71) opozarjata na obstoj te povezanosti, ko pravita, da so stališča posledica odzivanja vrednotene usmerjenosti ljudi na konkretne razmere v dani družbi, medtem ko so vrednote od konkretnih razmer bolj neodvisne, saj so cilj samim sebi. Iz tega sledi, da lahko rečemo, da so vrednote ljudi najbolj neodvisna spremenljivka, ker je od vrednot posameznega človeka odvisno razumevanje, obnašanje in reagiranje na stvari in dogodke, ki se tekom posameznikovega življenja dogodijo. Vrednote vplivajo na percepcijo ljudi o določenih stvareh in zato tudi na subjektivne občutke ljudi.

6 VPLIV DEJAVNIKOV ŽIVLJENJA NA SUBJEKTIVNE OCENE

Na subjektivne ocene ljudi ima vpliv več različnih dejavnikov, od ekonomskih in socialnih razmer, kulturnih razmer ter objektivni položaj vsakega posameznika. Vsi dejavniki imajo različno močan vpliv in vplivajo posredno prek ostalih dejavnikov ali neposredno. V kolikor razdelamo posamezne vplive dejavnikov, dobimo naslednji shematski prikaz:

Slika 6.1: Vpliv dejavnikov na subjektivne ocene ljudi.

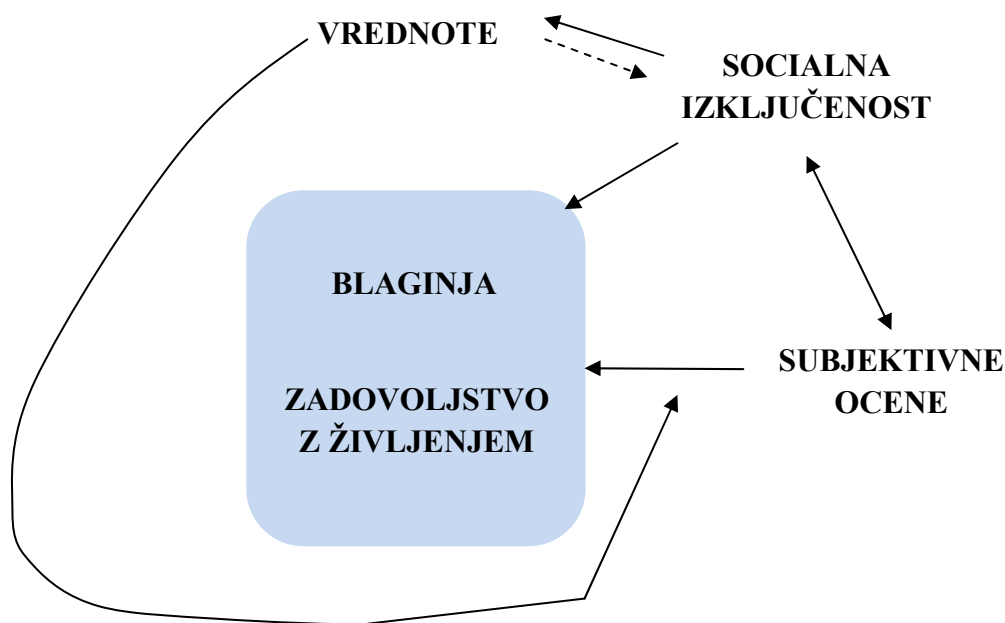
V zgornji sliki (slika 6.1) so prikazani različni dejavniki, ki imajo preko različnih povezav vpliv na subjektivne ocene posameznikov. Že na prvi pogled je iz slike razvidno, da imamo sliko ločeno na dva pola. Na desni strani slike je mikro raven, na levi pa makro raven. Na makro ravni imamo vpliv ekonomskih razmer na socialne razmere, katere nadalje vplivajo na kulturne razmere. Kulturne razmere so vrednote, kajti vrednote posameznika so v največji meri odvisne od kulturnega okolja, v katerem je posameznik deležen vzgoje. Socio-ekonomske razmere vplivajo na objektivni položaj posameznika, kateri nadalje, s posrednim in neposrednim vplivom kulturnih razmer, vpliva na subjektivne ocene posameznika.

Ker nas v diplomski nalogi ne zanima objektivni položaj posameznika, bomo ta vpliv izpustili (v sliki 6.1 je vpliv narisani s črtkano črto). Zaradi odsotnosti objektivnega položaja, imajo socio-ekonomske razmere z neposrednim in posrednim vplivom kulturnih razmer, vpliv na subjektivne ocene posameznika.

7 SESTAVA TEORETIČNEGA MODELA DIMENZIJ ŽIVLJENJA IN BLAGINJE

V nekaterih predhodnih poglavjih diplomske naloge smo utemeljili dimenzije kakovosti življenja, ki imajo preko različnih povezav vpliv na blaginjo. Glede na utemeljene dimenzije lahko sestavimo splošen teoretski model.

Slika 7.1: Teoretični model dimenzij življenja in blaginje.

Iz zgornjega modela je jasno razvidna delitev vplivov na blaginjo v tri glavne dimenzije, ki se odražajo v blaginji oziroma zadovoljstvu z življenjem. Te dimenzije so vrednote, socialna izključenost in subjektivne ocene. Dimenzija vrednot vplivajo na socialno izključenost in subjektivne ocene posameznika. Na socialno izključenost vplivajo vrednote na ta način, da se lahko nekdo zaradi določenih subjektivnih vrednot v neki meri izključi iz družbe. Razvidno je, da imajo vrednote vpliv na subjektivne ocene in socialno izključenost ter preko tega tudi na blaginjo. V modelu je v skupnem okvirčku prikazana blaginja ter zadovoljstvo z življenjem, to pa zaradi tega, ker se blaginja odraža v zadovoljstvu z življenjem, torej lahko iz zadovoljstva z življenjem sklepamo na stopnjo blaginje.

7.1 VREDNOTE V EUROPEAN SOCIAL SURVEY

V European Social Survey raziskujejo deset temeljnih človekovih vrednot, kot jih je opredelil Shalom Schwartz. Schwartz (Schwartz 2011) opredeljuje različne vrednostne orientacije, ki jih ljudje prepoznajo, ne glede na kulturo v kateri bivajo. Cilj pri opredelitvi desetih temeljnih človekovih vrednot mu je bil poenotenje iz področja človekove motivacije, organizacije ostalih potreb, motivov in ciljev, ki jih povezujejo najrazličnejše vrednotne teorije. Najrazličnejše teorije vrednot definirajo vrednote kot zaželenne cilje, ki se razlikujejo v pomembnosti ter služijo kot vodilna načela v življenju ljudi (Schwartz 2011). Ključni vidik pri razlikovanju med vrednotami je cilj, h kateremu ljudje strmijo.

Deset temeljnih vrednot, ki jih v European Social Survey uporabljajo je:

Tabela 7.1: Vrednote kot jih uporabljajo v ESS.

Vrednota	Cilj vrednote
Moč	Socialni status in prestiž, kontrola ali nadvlada nad ljudmi ali viri
Dosežki	Osební uspeh z dokazovanjem pristojnosti v skladu s socialnim standardom
Užitek	Užitek in osebno zadovoljstvo
Stimulacija	Navdušenje, novosti in izzivi v življenju
Neodvisnost	Neodvisnost mišljenja in dela, ustvarjanja in raziskovanja
Univerzalizem	Razumevanje, spoštovanje, strpnost in zaščita za blaginjo ljudi in narave
Dobrohotnost	Ohranjanje in povečanje blaginje ljudi, s katerimi smo pogosto v stikih
Tradicija	Spoštovanje, predanost in sprejemanje običajev in idej ter vere in kulture posameznika
Skladnost	Zadrževanje ukrepov, nagnjenj in impulzov, ki bi ovirali ali škodovali ostalim in kršili socialna pričakovanja ali norme
Varnost	Varnost, harmonija in stabilnost družbe, odnosov in samega sebe

VIR: European Social Survey EduNet. (2011, pog. 4.).

Opisanih deset temeljnih vrednot izhaja iz treh univerzalnih potreb posameznikov, ki so:

- potrebe posameznika kot biološkega organizma,
- potrebe po socialni interakciji ter
- potrebe posameznikov za preživetje in dobro počutje.

7.2 POVEZAVA TEORETIČNEGA MODELA DIMENZIJ ŽIVLJENJA IN BLAGINJE Z INDIKATORJI

Ker temelji diplomska naloga na izbranih indikatorjih⁹ kakovosti življenja, kateri se pojavijo v raziskavah v dveh časovnih obdobjih, moramo izbrane indikatorje najprej vključiti v posamezne dimenzije blaginje in nato v teoretski model.

V dimenzijo vrednot lahko vključimo naslednja izbrana indikatorja kakovosti življenja:

- dobrohotnost ter
- dosežki.

V dimenzijo subjektivnih ocen spadajo naslednji indikatorji kakovosti življenja:

- zadovoljstvo z zdravjem,
- zadovoljstvo z bivalnimi razmerami,
- zaupanje v institucije,
- prosti čas,
- varnost,
- zadovoljstvo z materialnim položajem,
- zadovoljstvo z delom ter
- sreča v življenju.

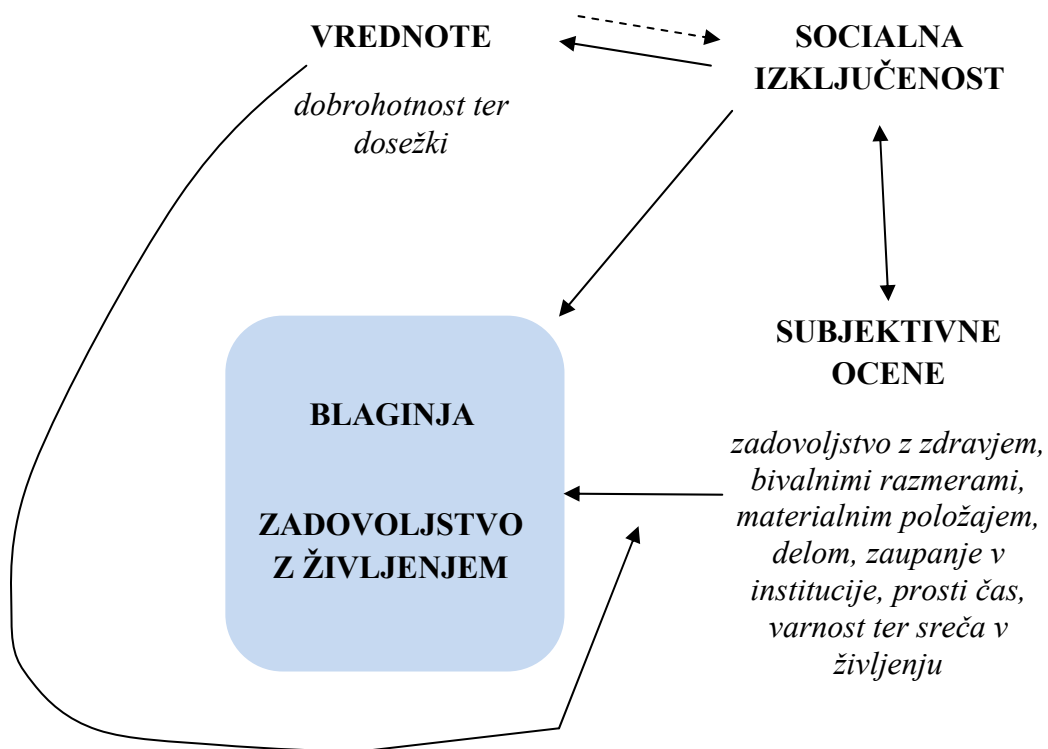
Kot posebne vrste indikator pa se pojavi indikator socialna izključenost.

Seveda indikatorji kakovosti življenja preko različnih povezav in moči vplivajo na blaginjo ter zadovoljstvo z življenjem (glej slika 7.2).

⁹ Izbrani indikatorji kakovosti življenja so naslednji: varnost, socialna izključenost, prosti čas, zadovoljstvo z zdravjem, zadovoljstvo z delom, zadovoljstvo z materialnim položajem, zadovoljstvo z bivalnimi razmerami, zadovoljstvo z življenjem ter zaupanje v institucije.

Glede na prejšnji strani našete izbrane indikatorje lahko narišemo nov teoretski model, ki vključuje izbrane indikatorje kakovosti življenja.

Slika 7.2: Teoretični model dimenzij življenja in blaginje z vključenimi indikatorji kakovosti življenja.

8 ZADOVOLJEVANJE SUBJEKTIVNIH POTREB (po Allardtu) IN INDIKATORJI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Švedski raziskovalec Allardt je v raziskovanje kakovosti življenja vpeljal kazalce zadovoljevanja potreb "imeti", "ljubiti" in "biti". Allardtov pristop je postal ključni vidik merjenja blaginje, večina raziskovalcev blaginje in s tem povezanim zadovoljevanjem potreb se je zato ravnalo po njem. Allardt meni, da so stebri "imeti", "ljubiti", in "biti" temeljni kazalci pogojev, ki zagotavljajo človeku obstoj in s tem prinašajo zadovoljstvo (Allardt 2009, 89).

Tabela 8.1: Kazalci življenjskih pogojev (po Allardtu)

	Objektivni kazalci	Subjektivni kazalci
"imeti" (materialne in neosebne potrebe)	Objektivne mere življenjske ravni in ekoloških razmer	Subjektivni občutki zadovoljstva/nezadovoljstva z življenjskimi pogoji
"ljubiti" (socialne potrebe)	Objektivne mere odnosov z drugimi ljudmi	Sreča/nesreča - subjektivni občutki o socialnih odnosih
"biti" (potreba po osebnem razvoju)	Objektivne mere odnosov do družbe in narave	Subjektivni občutki o odtujenosti in osebnem razvoju

VIR: Allardt 2009, 93.

Vsi trije temeljni stebri se lahko merijo z objektivnimi ali subjektivnimi kazalci ali z "mešanico" obojih (tako imenovani "švedski pristop") (Allardt 2009, 91).

8.1 "IMETI"

Imeti je prvi od treh stebrov potreb. Subjektivni kazalci pojma imeti nam povedo občutke zadovoljstva ali nezadovoljstva z življenjem. Kazalci, ki spadajo pod ta steber, govorijo o zadovoljstvu ali nezadovoljstvu z vidika materialnih možnosti zadovoljevanja potreb. Ravno tako je kakovost biološkega in fizičnega okolja, ki se odraža v stopnji zadovoljstva z bivalnimi razmerami, pomemben del stebra "imeti".

V ta prvi steber lahko postavimo naslednje indikatorje kakovosti življenja:

- zadovoljstvo z bivalnimi razmerami,
- zadovoljstvo z življenjem,
- dosežki,
- zadovoljstvo z delom in
- zadovoljstvo z materialnim položajem.

8.2 "LJUBITI"

Pojem "ljubiti" predstavlja drugi steber življenjskih pogojev. Utemeljuje ter prikazuje dejavnike, ki govorijo o socialnih potrebah. Nanaša se na stike z drugimi ljudmi in na oblikovanje družbene identitete, kazalci teh potreb pa merijo odnose in stike v lokalni skupnosti, v družini in sorodstvu, pristna prijateljstva, odnose na delovnem mestu... (Svetlik 1996, 20). Subjektivni kazalci, ki spadajo pod ta steber, govorijo o subjektivnih občutkih o zadovoljevanju potreb po socialnih odnosih.

Pod steber "ljubiti" spadata naslednja indikatorja:

- občutek varnosti in
- dobrohotnost.

8.3 "BITI"

"Biti" je zadnji steber kazalcev življenjskih pogojev. Prikazuje nam potrebo po osebnem razvoju. Opredeljuje potrebo po vključenosti v družbo in skladnem življenju z naravo, kjer je njegova pozitivna skrajnost osebnostni razvoj, negativna pa odtujenost in se meri s kazalci sodelovanja pri odločanju in dejavnostih, ki vplivajo na posameznikovo življenje, politično dejavnost, koristno porabo prostega časa ... (Svetlik 1996, 20).

Pod okrilje zadnjega stebra lahko postavimo naslednje indikatorje kakovosti življenja:

- zaupanje v institucije,
- zadovoljstvo z zdravjem,
- prosti čas ter
- izobrazba.

9 PROBLEMATIKA MEDČASOVNE PRIMERJAVE

Ker je v diplomskem delu uporabljena medčasovna primerjava indikatorjev, ki kažejo stopnjo blaginje v letih 1990 in 2006, in ker je bila Slovenija (ter njeni prebivalci) v tem času povržena določenim spremembam in pritiskom, je potrebno opozoriti ne nekaj pomembnih sprememb, ki jih v medčasovni primerjavi zajemamo.

9.1 POLITIČNI SISTEM

Najprej velja pozornost nameniti sami spremembi političnega sistema, saj je časovna primerjava med letoma 1990 in 2006 primerjava v dveh različnih političnih sistemih. Primerjava med socialističnim in demokratičnim političnim sistemom.

9.1.1 SOCIALIZEM

Politična ureditev Socialistične federativne republike Jugoslavije je temeljila na načelih znanstvenega socializma. Zasnova političnega sistema je temeljila na dominaciji družbene lastnine, integriranem samoupravljanju, ekonomiji in dobrobiti družbenega dela, delegatskem sistemu in vodilni vlogi zveze komunistov (Tomic 1989, 1455). V jugoslovanskem socializmu je bilo uveljavljeno načelo delavskega in družbenega samoupravljanja.

9.1.2 DEMOKRACIJA

Bebler na podlagi šestih kazateljev demokratične ureditve označi Slovenijo kot državo, v kateri je demokracija utrjena (Bebler v Zajc 2001, 50). Demokratična ureditev v Republiki Sloveniji je utrjena na formalno-pravni ravni, to je kot ustavno-pravna ureditev (Vehovar 2009, 685). Bučar razume bistvo demokratične ureditve v tem, da se državljani poistovetijo z državo oziroma razumejo državo kot servis državljanov za zadovoljevanje njihovih skupnih potreb (Bučar 1998, 17). Tako v demokratični ureditvi političnega sistema državljani pričakujejo, da bo država rešila vse njihove probleme, pozabljajo pa, da so v veliki večini v domeni njih samih in zato tudi njihova skrb.

9. 2 RAZUMEVANJE BLAGINJE

Glede na to, da imamo v časovni primerjavi dva različna politična sistema, imamo s tem povezana tudi dva različna sistema blaginje. Glede na vzvode oblasti lahko Slovenijo postavimo v socialno-demokratski sistem blaginje, bivšo Jugoslavijo pa v etatistični (državno socialistični) sistem blaginje. Za države, ki spadajo ali so spadale v državno-socialistični sistem blaginje, je bilo značilno, da je imela država dominantno vlogo. Tako je bila država lastnik, nadzornik in financer vseh institucij, ki so posameznikom ponujale storitve ali denarna nadomestila (Filipovič in Rakar 2008, 25). Pogosto se je v takih sistemih blaginje dogajalo, da državna sredstva niso zadostovala za zagotovitev vseh posameznikovih potreb. V takih primerih so veliko breme zagotavljanja socialne varnosti in s tem povezane blaginje nosile neformalne mreže, kot sta družina in sorodstvo. Za države s socialno-demokratskim sistemom blaginje pa se ve, da ima najpomembnejšo vlogo pri zagotavljanju blaginje država, na podlagi močnega javnega sektorja, univerzalnih programov in socialnih pravic državljanov (Filipovič in Rakar 2008, 24). S tem, ko ima v social-demokratskem sistemu blaginje država najpomembnejšo vlogo, pade velik del bremena, ki bi ga nosila neformalna mreža, torej družina ali sorodniki, pod okrilje države. Tako Vehovar ugotavlja, da je prebivalstvo RS deležno ugodnosti, ki se nanašajo na socialne, zdravstvene in pokojninske transferje (Vehovar 2009, 685).

Pomembno je tudi opozoriti, da se tudi sistem vrednot, ki so temelj percepcije blaginje, spreminja glede na politični sistem, saj naj bi v demokratični družbi stališča in vrednote močno vplivale na razvoj države blaginje, medtem ko je pri socialističnem političnem sistemu ta povezava občutno šibkejša.

10 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu diplomske naloge bodo najprej predstavljeni indikatorji, ki se v, za analizo izbranih, časovnih obdobjih pojavljajo. V nadaljevanju sta najprej predstavljena teoretska modela indikatorjev v izbranih letih, sledi pregled vzorcev za izbrani leti, analiza indikatorjev ter nato primerjava rezultatov, ki smo jih z analizo dobili.

Tako kot smo skozi diplomsko delo že večkrat omenili, je potrebno tudi na tem mestu opozoriti na omejenost glede indikatorjev, saj smo zaradi sekundarne analize – glede na izbrano leto – omejeni zaradi obstoja ali neobstoja podatkov.

10.1 TEORETSKI MODEL VPLIVA INDIKATOREJV NA BLAGINJO V IZBRANEM LETU

Iz teoretičnega modela dimenzij življenja in blaginje (slika 7.1), lahko za posamezni izbrani leti izpeljemo teoretski model vpliva indikatorjev dimenzij življenja na blaginjo, glede na indikatorje, ki se v raziskavi za izbrano leto pojavijo.

10.1.1 LETO 1990

V raziskavi (Slovensko javno mnenje 1990), ki smo jo uporabili v diplomskem delu, so bili zajeti naslednji indikatorji kakovosti življenja: *občutek varnosti*, *zadovoljstvo z bivalnimi razmerami*, *zadovoljstvo z materialnim položajem* in *zadovoljstvo z življenjem*. Zajeta sta bila tudi indikatorja *družabnost*, kar lahko modificiramo v teoretski indikator *socialna izključenost*, saj je družabnost obratno sorazmerna ter indikator *zaupanje v politično vodstvo*. Ta indikator bomo z nekoliko "rezerve" razumeli kot *zaupanje v institucije*, saj je zaupanje v institucije velikokrat – vendar ne praviloma, pogojeno tudi z zaupanjem v politično vodstvo in obratno.

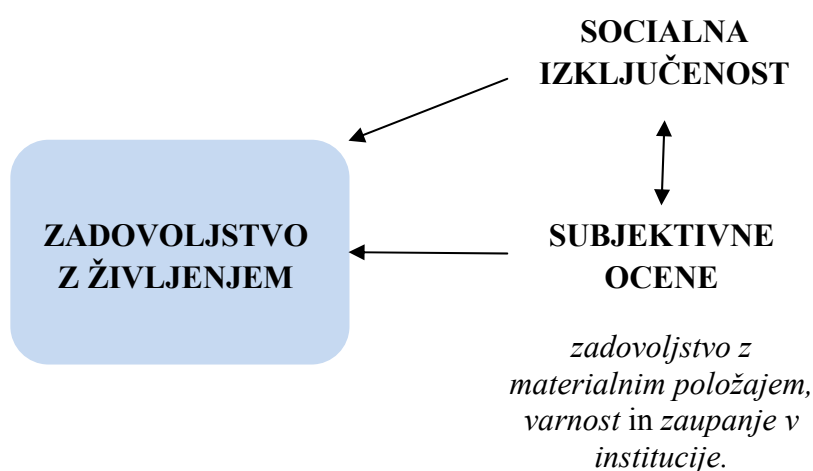
10.1.2 LETO 2006

V diplomskem delu uporabljeni raziskavi (Slovensko javno mnenje 2006/1: Evropska družboslovna raziskava), je bilo zajetih več indikatorjev, ki kažejo na kakovost življenja, kot pa v letu 1990. Zajeti indikatorji so bili: *občutek varnosti*, *dobrohotnost*, *dosežki*, *zadovoljstvo s prostim časom*, *sreča v življenju*, *zadovoljstvo z zdravjem*, *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *zadovoljstvo z delom* in *zadovoljstvo z življenjem*. V raziskavi sta vključena tudi

indikatorja *zaupanje v politično vodstvo* in *družabnost*, razumljeno kot pogostost stikov s prijatelji. Indikator zaupanja v politično vodstvo bomo, tako kot v točki 10.1.1., razumeli kot indikator zaupanja v institucije. Indikator *družabnost*, razumljene kot pogostost stikov s prijatelji, pa bo razumljena kot premo sorazmerni indikator *socialne izključenosti*.

Da bomo izbrani leti lažje primerjali med seboj, bomo v prvem modelu (slika 10.1) za leto 1990 in 2006 uporabili model, kateri vključuje samo tiste spremenljivke, ki se pojavijo v obeh letih.

Slika 10.1: Teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 1990 in 2006.

Drugi model (slika 10.2) je kompleksnejši od teoretskega modela vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 1990 in 2006 ter vključuje vse spremenljivke, ki so prikazane v poglavju 10.1.2 in se pojavijo v letu 2006 ter nam prikazujejo subjektivno percepcijo ljudi o stopnji blaginje.

Slika 10.2: Kompleksnejši teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 2006.

Ob primerjavi obeh teoretičnih modelov (teoretičnega modela za leto 1990 in 2006 ter kompleksnejšega modela za leto 2006) lahko ugotovimo, da prihaja med modeloma do določenih razlik v vsebovanosti spremenljivk. To pa seveda zaradi tega, ker so podatki izbrani v dveh raziskavah, ki sta bili opravljeni v razmahu 16 let in zato ne vsebujeta enakih spremenljivk.

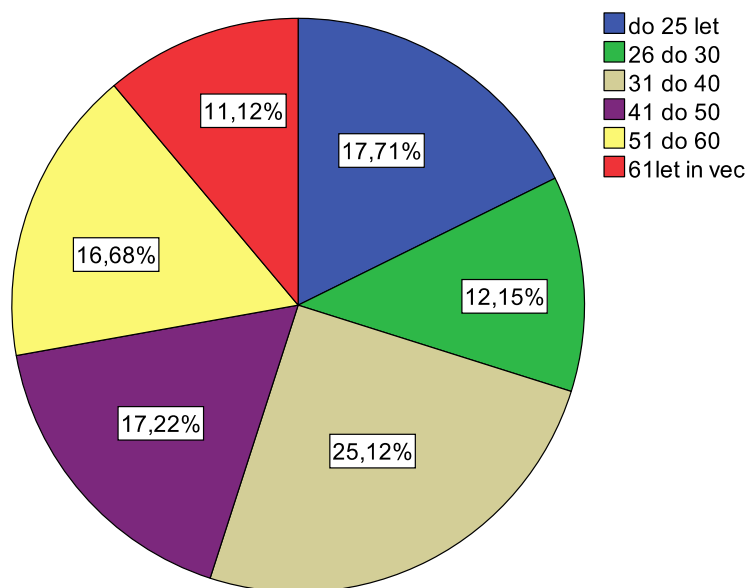
Največja razlika v vsebovanosti spremenljivk je razvidna ob primerjavi teoretskega modela za leto 1990 in 2006 ter kompleksnejšega teoretskega modela za leto 2006. V tem primeru je razvidno, da vsebuje kompleksnejši teoretski model za leto 2006 kar štiri spremenljivke več (*dobrohotnost, dosežki, prosti čas ter zadovoljstvo z zdravjem*), kot model za leto 1990 in 2006.

10.2 PREGLED VZORCEV

10.2.1 LETO 1990

Raziskava, opravljena v letu 1990, je zajela 2050 oseb, starejših od 18 let, ki so imele stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Vzorec je sestavljalo 46,4% moških in 53,6%

Slika 10.3: Starostna porazdelitev vzorca za leto 1990.

ženskih oseb. Kot je iz slike (7.3) razvidno, je bil največji delež anketiranih (25,12%) v starosti od 31 do 40 let. Najmanjši delež anketiranih (11,12%) pa so predstavljali starejši od 61 let. Kar 30,6% vzorca je imelo osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Dokončano štiriletno srednješolsko izobrazbo je imelo 26,5% oseb v vzorcu, 9,9% oseb v vzorcu je imelo

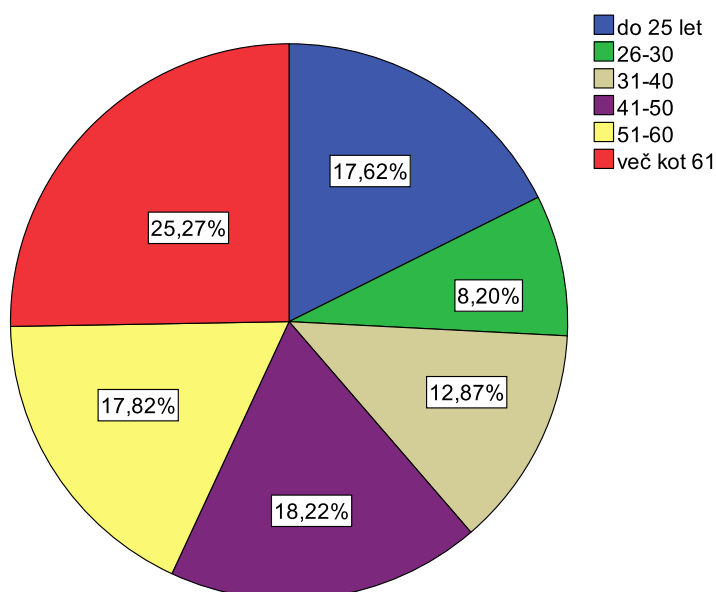
dokončano visoko šolo ali več. V vzorcu je bilo 71% oseb, ki so bile delovno aktivne, 14,4% oseb je bilo upokojencev, 12,2% vzorca pa so sestavljale osebe, ki so bile še v procesu šolanja. Največji del vprašanih je pri odgovoru na vprašanje o velikosti naselja odgovorilo, da živijo v vasi z do 500 prebivalci. Takih je bilo med vprašanimi kar 30%. V vasi, oziroma kraju v velikosti od 500 do 2000 ljudi, je živel dobrih 21% vprašanih. Slabih 30% vprašanih je živel v manjšem mestu, mestu ali obrobju velikega mesta. 17,5% vprašanih pa je živel v velikem mestu.

10.2.2 LETO 2006

Raziskava, ki je bila opravljena v letu 2006, je vsebovala 1476 oseb. Vsi anketirani so bili starejši od 18 let ter imeli stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil sestavljen iz 45,2% moških in 54,8% ženskih oseb. Kot je iz slike (9.4) razvidno, so največji delež v vzorcu predstavljale osebe, ki so bile starejše od 61 let, saj je bilo takih oseb v vzorcu kar 25,27%. Najmanjši delež v vzorcu (8,2%) so predstavljale osebe v starosti od 26 do 30

let. 27,9% vzorca je imelo osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Dokončano štiriletno srednjo

Slika 10.4: Starostna porazdelitev vzorca za leto 2006.

šolo je imelo 29,3% oseb v vzorcu. 13,8% oseb v vzorcu je imelo dokončano visoko šolo ali več. Vzorec je sestavljalo 54,9% oseb, ki so bile delovno aktivne, 27,8% oseb je bilo v pokojju, 13,6% oseb v vzorcu pa je bilo vključenih še v proces šolanja. V manjšem naselju je živelo dobrih 8% oseb, ki so sodelovale v anketi. Največji delež anketiranih oseb, kar 46,7%, jih je živelo na vasi. V

manjšem mestu, primestju ali obrobju velikega mesta je živelo dobrih 17% vprašanih, v velikem mestu pa samo 8% vprašanih oseb.

10.3 PRIMERJAVA VZORCEV

Glede na to, da sta bili raziskavi izvedeni v časovnem razmahu 16 let, se vzorca raziskav seveda nekoliko razlikujeta. Razlika v obsegu zajetih oseb v raziskavi znaša 574 oseb v korist vzorca iz leta 1990, vendar pa ta razlika ni problematična, saj sta oba vzorca dovolj velika. Spolna in izobrazbena struktura vzorcev se le malo razlikuje in ju zato ni potrebno posebej omenjati. Največje razlike med vzorcema se pojavijo v starostni strukturi in delovni aktivnosti. Vzorec iz leta 1990 sestavljajo v največji meri (slabih 55%) osebe, ki so mlajše od 40 let, medtem ko je situacija v vzorcu iz leta 2006 ravno obratna. Vzorec iz leta 2006 sestavljajo v veliki večini osebe, ki so starejše od 40 let. Takih je v vzorcu 61,3%. Zelo velika razlika je tudi pri najstarejših, saj je najstarejših (več kot 61 let) v vzorcu iz leta 1990 11,12%, v vzorcu iz leta 2006 pa kar 25,27%. Tako kot pri starostni strukturi, je velika razlika med vzorcema tudi pri delovni aktivnosti. V vzorcu iz leta 1990 je bilo delovno aktivnih kar 71% oseb, medtem ko je bilo takih v vzorcu iz leta 2006 "samo" 54,9%. Zato pa je bilo v vzorcu iz leta 2006 za kar 13,4 odstotne točke več upokojenih oseb kot v vzorcu iz

leta 1990. Vprašanja v posameznih opazovanih anketah se o kraju bivanja nekoliko razlikujejo glede na posamezne razrede, vendar pa razlike niso velike in jih zatorej lahko medsebojno primerjamo. Največja razlika se glede na posamezna vzorca pojavi pri tistih, ki so na postavljeno vprašanje odgovorili, da živijo na vasi, kajti v vzorcu iz leta 2006 je za kar 25,7 odstotnih točk več takih, ki so živeli na vasi kot v vzorcu iz leta 1990. Torej je vzorec iz leta 2006 veliko bolj ruralno naravnan kot vzorec iz leta 1990. Seveda je posledično manjši delež tistih oseb v vzorcu, ki so živele v mestu, primestju ali večjem mestu, v primerjavi z letom 2006 in 1990.

10.4 ANALIZA INDIKATORJEV

Indikatorji blaginje bodo v diplomski nalogi analizirani s pomočjo regresijske analize. Indikatorji, ki bodo v regresiji analizi za posamezno leto uporabljeni, so seveda odvisni od posameznega leta in se zato medsebojno nekoliko razlikujejo. Kot smo že omenili, prihaja do največje razlike pri vsebnosti indikatorjev, ki smo jih v prvem delu naloge opredelili kot tiste indikatorje, ki vplivajo na subjektivno percepcijo blaginje med teoretskima modeloma za leto 1990 in 2006 ter kompleksnejšim modelom za leto 2006. Ker pa bomo med seboj primerjali samo teoretska modela za leto 1990 in 2006 in nam bo kompleksnejši model za leto 2006 služil samo za informativno primerjavo, zaradi razlik ne bomo imeli nikakršnih težav pri interpretaciji.

Tudi na tem mestu velja opozoriti, da temeljijo indikatorji, ki bodo v nadaljevanju uporabljeni skozi analizo izključno na subjektivni oceni vprašanih, ki so bili zajeti v raziskavi za določeno leto.

V regresiji so uporabljeni indikatorji kakovosti življenja, ki prikazujejo dimenzije kakovosti življenja, katere razumemo kot dejavnike, ki vplivajo na splošno oceno blaginje.

10.4.1 LETO 1990 IN 2006

Odkvisni indikator *zadovoljstvo z življenjem* je bil v raziskavi merjen z vprašanjem: Prosimo ocenite, kako zadovoljni ste s svojim življenjem. Podani odgovor je imel na pet stopenjski lestvici najnižjo vrednost "Zelo nezadovoljen" ter najvišjo vrednost "Zelo zadovoljen".

Za analizo indikatorjev smo uporabili regresijsko analizo. Odvisna spremenljivka je bila *zadovoljstvo z življenjem*, kot neodvisne spremenljivke pa so bile uporabljene vse spremenljivke, ki smo jih vključili v teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 1990 in 2006 (glej sliko 10.1). To so spremenljivke *socialna izključenost*, *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *varnost* in *zaupanje v institucije*.

Tabela 10.1: Standardizirani regresijski koeficienti indikatorjev za leto 1990 in 2006.

Indikator	Standardizirani koeficienti Beta	
	Leto 1990	Leto 2006
<i>zadovoljstvo z materialnim položajem</i>	0,387**	0,485**
<i>socialna izključenost</i>	0,205**	0,172**
<i>zaupanje v institucije</i>	0,025	0,065*
<i>varnost</i>	-0,031	0,043
R²	0,236	0,309
F	158,859	155,849

* Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 5% (2-stranska).

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

Zgornja tabela (tabela 10.1) nam prikazuje vrednosti standardiziranih koeficientov Beta glede na posamezni izbrani leti ter preverjane neodvisne spremenljivke. Iz tabele lahko razberemo, da imajo statistično značilni vpliv¹⁰ na odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem* v letu 1990 dve spremenljivki, to sta spremenljivki *zadovoljstvo z materialnimi razmerami* ter *socialna izključenost*, v letu 2006 pa spremenljivke *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *socialna izključenost* ter *zaupanje v institucije*. Spremenljivke so v tabeli razvrščene glede na vrednost Beta za leto 1990. Najvišjo vrednost Beta ima tako v letu 1990 (Beta = 0,387) kot tudi v letu 2006 (Beta = 0,485) od preverjenih spremenljivk, spremenljivka *zadovoljstvo z materialnim položajem*, kar nam pove, da je imela ta spremenljivka v obeh letih najpomembnejši vpliv na *zadovoljstvo z življenjem*. Kot druga najpomembnejša spremenljivka za *zadovoljstvo z življenjem* pa se v obeh letih pokaže spremenljivka *socialna izključenost* (Beta vrednost v letu 1990 je 0,205, v letu 2006 pa 0,172). Ta spremenljivka je imela v letu 1990 močnejši vpliv na *zadovoljstvo z življenjem* kot pa v letu 2006. Na splošno lahko iz tabele 10.1 razberemo, da se lestvica glede jakosti vpliva neodvisnih spremenljivk na odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem* v letu 1990 in 2006 ne spreminja.

¹⁰ Kot statistično značilni vpliv je razumljeno to, da je signifikanca (Sig) pri izbrani spremenljivki manjša od 0,05.

10.4.2 KOMPLEKSEN MODEL ZA LETO 2006

Kompleksnejši model iz slike 10.2 bomo preverjali v več korakih. Najprej bomo preverjali model glede na odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem* ter nato še glede na spremenljivko *sreča v življenju*. Kot neodvisne spremenljivke so bile uporabljene vse spremenljivke, ki smo jih vključili v kompleksen teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za leto 2006 (glej sliko 10.2). Največja razlika pri preverjanju vpliva indikatorjev bo v tem, da bomo postopno preverjali tudi vpliv vrednot. Na vrednotni ravni smo na podlagi vrednot, kot jih je opredelil Schwartz (glej poglavje 7.1), z združevanjem spremenljivk oblikovali spremenljivko *dobrohotnost* in spremenljivko *dosežki*, kateri bomo postopoma uvajali v model (v tabeli 10.3 označeno kot model 1 do model 4) ter na ta način preverjali, ali prihaja do razlik v indikatorjih ob intervenciji vrednot.

Spremenljivko *dobrohotnost* smo oblikovali na ta način, da smo združili vprašanja: *Zanj(o) je zelo pomembno, da pomaga ljudem okrog sebe, hoče poskrbeti za njihovo blagostanje* ter *zanj(o) je pomembno, da je vdan svojim prijateljem, rad(a) se razdaja bližnjim*. Dobljena spremenljivka *dobrohotnost* je definirana na šest stopenjski lestvici (1 zelo podoben, 6 sploh mi ni podoben).

Spremenljivko *dosežki* smo oblikovali tako, da smo združili vprašanja: *Zanj(o) je pomembno, da je premožen(a), imeti želi veliko denarja in dragih predmetov*, ter *zanj(o) je pomembno, da pokaže svoje sposobnosti, rad(a) vidi, da ljudje občudujejo to, kar počne*. Dobljena spremenljivka *dosežki* je definirana na šest stopenjski lestvici (1 zelo podoben, 6 sploh mi ni podoben).

Tabela 10.2: Standardizirani regresijski koeficienti za kompleksen model indikatorjev za leto 2006 (zadovoljstvo z življenjem).

Indikator	Standardizirani koeficienti Beta			
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>zadovoljstvo z materialnim položajem</i>	0,337**	0,342**	0,342**	0,343**
<i>socialna izključenost</i>	0,137**	0,137**	0,130**	0,130**
<i>zaupanje v institucije</i>	0,065	0,063	0,061	0,062
<i>varnost</i>	0,051	0,051	0,052	0,052
<i>prosti čas</i>	0,067	0,071	0,072	0,072
<i>delo</i>	0,084	0,085*	0,082*	0,081*
<i>zdravje</i>	0,132**	0,128**	0,182**	0,129**
<i>dobrohotnost</i>	/	/	-0,049	-0,052
<i>dosežki</i>	/	0,016	/	0,022
R²	0,275	0,278	0,279	0,278
F	37,161	32,936	33,108	29,396

* Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 5% (2-stranska).

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

Zgornja tabela (tabela 10.2) nam prikazuje vrednosti standardiziranih koeficientov Beta glede na posamezni izbrani model (glede na vključenost ali izključenost vrednot) ter preverjane neodvisne spremenljivke glede na odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem*. Opazimo lahko, da imajo ne glede na intervencijo vrednot, najmočnejši vpliv na *zadovoljstvo z življenjem* spremenljivke *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *socialna izključenost* in *zdravje*. Ob intervenciji vrednot (tako *dobrohotnosti* kot tudi *dosežkov*) pa se pokaže tudi statistično značilen vpliv neodvisne spremenljivke *delo* na odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem*. Iz tabele je razvidno, da se ob intervenciji vrednot (*dobrohotnost* in/ali *dosežki*), vrednost standardiziranih koeficientov Beta pri posameznih neodvisnih spremenljivkah le malo spreminjajo. To nam nakazuje, da ima intervencija vrednot v model le majhen vpliv (vpliv je samo pri spremenljivki *delo*) na preverjane neodvisne spremenljivke ter posledično odvisno spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem*.

Tabela 10.3: Standardizirani regresijski koeficienti za kompleksen model indikatorjev za leto 2006 (sreča v življenju).

Indikator	Standardizirani koeficienti Beta			
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>zadovoljstvo z materialnim položajem</i>	0,305**	0,31**	0,31**	0,312**
<i>socialna izključenost</i>	0,084*	0,082*	0,078*	0,076*
<i>zaupanje v institucije</i>	0,015	0,016	0,012	0,015
<i>varnost</i>	0,023	0,027	0,028	0,028
<i>prosti čas</i>	0,056	0,059	0,062	0,06
<i>delo</i>	0,047	0,045	0,042	0,042
<i>zdravje</i>	0,244**	0,238**	0,238**	0,239**
<i>dobrohotnost</i>	/	/	-0,033	-0,039
<i>dosežki</i>	/	0,048	/	0,053
R²	0,249	0,252	0,25	0,251
F	32,731	28,977	28,812	25,847

* Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 5% (2-stranska).

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

Tako kot tabela 10.2, nam tudi tabela 10.3 prikazuje vrednosti standardiziranih koeficientov Beta glede na posamezni izbrani model (glede na vključenost ali izključenost vrednot). V zgornji tabeli preverjamo neodvisne spremenljivke glede na odvisno spremenljivko *sreča v življenju* ter intervencijo vrednot. Tako kot pri odvisni spremenljivki *zadovoljstvo z življenjem*, se tudi pri odvisni spremenljivki *sreča v življenju* pokaže, da so ne glede na intervencijo vrednot v model, najpomembnejše neodvisne spremenljivke *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *socialna izključenost* in *zdravje*. Za razliko od odvisne spremenljivke *zadovoljstvo z življenjem*, se pri odvisni spremenljivki *sreča v življenju*, ob intervenciji vrednot, ne pokaže za statistično značilno spremenljivko, spremenljivka *delo*. Tudi iz te tabele je razvidno, da se ob intervenciji vrednot (*dobrohotnost* in/ali *dosežki*), vrednost standardiziranih koeficientov Beta pri posameznih neodvisnih spremenljivkah le malo spreminjajo. To nam, tako kot v tabeli 10.2, nakaže, da ima intervencija vrednot v model le majhen vpliv na preverjane neodvisne spremenljivke ter posledično odvisno spremenljivko *sreča v življenju*.

To, da so vrednosti v standardiziranih regresijskih koeficientov *zadovoljstva z življenjem* in *sreče v življenju* skoraj identični (v tabeli 10.2 in 10.3), nam nakazuje korelacijo med spremenljivkama *zadovoljstvo z življenjem* in *sreča v življenju*, kar nam v nadaljevanju potrjuje zelo visoka vrednost Pearsonovega koeficienta v spodnji tabeli.

Tabela 10.4: Korelacija med spremenljivkama zadovoljstvo z življenjem in sreča v življenju za leto 2006.

		Zadovoljstvo z življenjem	Sreča v življenju
Zadovoljstvo z življenjem	Pearsonov koeficient	1	,646**
	Signifikanca (2-str.)		,000
	N	1470	1464
Sreča v življenju	Pearsonov koeficient	,646**	1
	Signifikanca (2-str.)	,000	
	N	1464	1466

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

10.5 INDEKS BLAGINJE

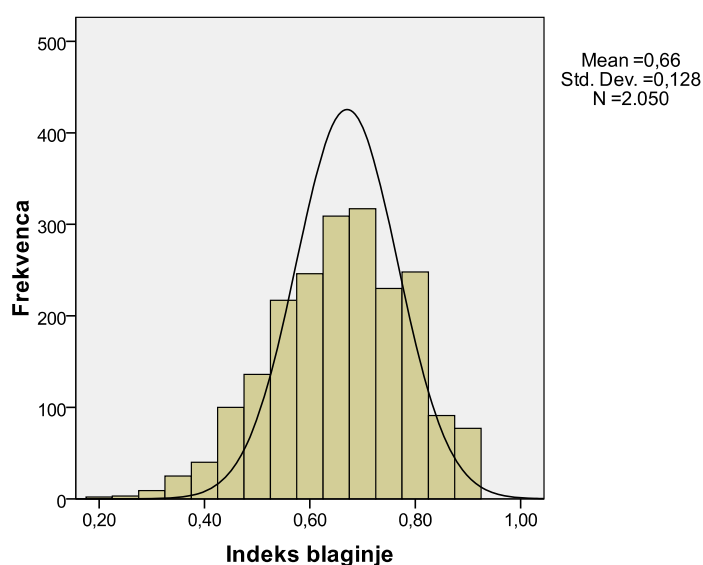
Za lažjo primerjavo subjektivne percepcije blaginje med letoma 1990 in 2006 bomo na podlagi spremenljivk, ki so zajete v obeh letih, oblikovali indeks blaginje. Indeks blaginje je definiran na lestvici od 0 (zelo nizka blaginja) do 1 (zelo visoka blaginja). Da smo lahko indeks blaginje definirali na lestvici od 0 do 1, smo pri združevanju spremenljivk (odgovori na posamezne spremenljivke so vidni v prilogah), vrednost združene spremenljivke delili s številom možnih odgovorov pri vsaki od spremenljivk, ki nastopajo v indeksu blaginje.

Za oblikovanje indeksa blaginje v letu 1990 ter letu 2006 smo uporabili spremenljivke *socialna izključenost*, *zadovoljstvo z materialnim položajem*, *varnost* ter *zaupanje v institucije*.

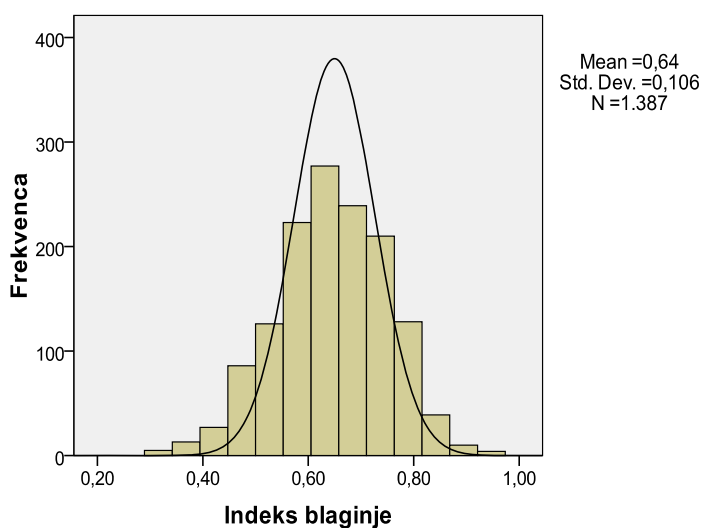
Povprečna vrednost indeksa blaginje v letu 1990 znaša 0,66, v letu 2006 0,64 na lestvici od 0 (zelo nizka blaginja) do 1 (zelo visoka blaginja). Iz tega je razvidno, da glede na spremenljivke, ki so v indeksu vključene, prihaja le do minimalnih razlik med obema letoma (razlika je samo 0,02).

Standardni odklon znaša za leto 1990 0,128, za leto 2006 pa 0,106. Tudi pri standardnem odklonu seveda prihaja – glede na podobno povprečno vrednost pričakovano – do zelo majhnih razlik.

Slika 10.5: Frekvenčna podzdelitev indeksa blaginje za leto 1990.

Slika 10.6: Frekvenčna podzdelitev indeksa blaginje za leto 2006.

10.6 ANALIZA SUBJEKTIVNIH IN OBJEKTIVNIH SPREMENLJIVK

Za dodatno analizo bomo pogledali povezanost nekaterih objektivnih spremenljivk z *indeksom blaginje*, *zadovoljstvom z življenjem* ter *srečo v življenju*. Seveda bomo povezanost objektivnih spremenljivk s *srečo v življenju* pogledali samo za leto 2006, saj v letu 1990 te spremenljivke nimamo. Objektivne spremenljivke, s katerimi bomo primerjali *indeks blaginje*, *zadovoljstvo z življenjem* ter *srečo v življenju*, so: *starost*, *dosežena stopnja izobrazbe*, *velikost naselja* v katerem vprašani prebivajo ter *dohodek*. Povezanost objektivne spremenljivke *dohodek* bomo preverjali samo za leto 2006, saj raziskava iz leta 1990 spremenljivke *dohodek* ne vsebuje.

10.6.1 LETO 1990

Tabela 10.5: Povezanost med subjektivnimi in objektivnimi spremenljivkami za leto 1990.

		<i>Indeks blaginje</i>	<i>Zadovoljstvo z življenjem</i>	<i>Izobrazba</i>	<i>Naselje</i>	<i>Starost</i>
<i>Indeks blaginje</i>	Pearsonov koeficient	1	,391**	-,036	-,0104**	,026
<i>Zadovoljstvo z življenjem</i>	Pearsonov koeficient	,391**	1	-,001	-,054*	,022

* Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 5% (2-stranska).

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

V zgornji tabeli so prikazane korelacije med nekaterimi objektivnimi spremenljivkami in *indeksom blaginje* ter *zadovoljstvom z življenjem* za leto 1990. Seveda se pričakovano pokaže statistično značilna stopnja povezanosti med *zadovoljstvom z življenjem* ter *indeksom blaginje*. Razvidno je tudi, da je objektivna spremenljivka, ki je statistično značilno povezana z *indeksom blaginje*, spremenljivka *naselje* (velikost kraja bivanja), medtem ko za spremenljivki *izobrazba* in *starost* ne moremo reči, da sta statistično značilno povezani z *indeksom blaginje*, saj bi bilo tveganje, da smo ob tem naredili napako, preveliko. Spremenljivka *naselje* se povezuje z *indeksom blaginje* na ta način, da imajo tisti, ki živijo v večjih mestih, nižji indeks blaginje napram tistim, ki živijo v manjših mestih (krajih).

Z *zadovoljstvom z življenjem* ima od preverjenih objektivnih spremenljivk, statistično značilno (ob stopnji tveganja manjši kot 5%) povezanost samo spremenljivka *naselje*. Pri

vseh ostalih spremenljivkah, bi bilo tveganje, da bi rekli, da imajo statistično značilno povezanost s spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem*, preveliko, zato je tega ne moremo reči. Spremenljivka *naselje* je povezana s spremenljivko *zadovoljstvo z življenjem* na enak način kot na *indeks blaginje*, torej na način, da imajo tisti, ki živijo v večjih mestih, nižje *zadovoljstvo z življenjem* v primerjavi s tistimi, ki živijo v manjših mestih (krajih).

10.6.2 LETO 2006

Tabela 10.6: Povezanost med subjektivnimi in objektivnimi spremenljivkami za leto 2006.

		<i>Indeks blaginje</i>	<i>Sreča v življenju</i>	<i>Zadovoljstvo z življenjem</i>	<i>Starost</i>	<i>Naselje</i>	<i>Izobrazba</i>	<i>Dohodek</i>
<i>Indeks blaginje</i>	Pearsonov k.	1	,420**	,475***	-,250**	,011**	,143**	,247**
<i>Sreča v življenju</i>	Pearsonov k.	,420**	1	,646***	-,234**	,098**	,218**	,250**
<i>Zadovoljstvo z življenjem</i>	Pearsonov k.	,475**	,646**	1	-,220**	,062*	,202**	,256**

* Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 5% (2-stranska).

** Korelacija je značilna pri stopnji tveganja 1% (2-stranska).

V letu 2006 se seveda pričakovano pokaže statistično značilna visoka povezanost med *indeksom blaginje* in *srečo v življenju* ter *zadovoljstvom z življenjem*. Pokaže se tudi visoka povezanost med *srečo v življenju* ter *zadovoljstvom z življenjem*. Statistično značilno povezanost (pri stopnji tveganja manjši kot 5%) z indeksom blaginje imajo v letu 2006 vse preverjane spremenljivke (*izobrazba*, *starost*, *dohodek* in *naselje* – velikost kraja bivanja).

Z *zadovoljstvom z življenjem* so statistično značilno povezane enake spremenljivke kot z *indeksom blaginje* – torej vse merjene spremenljivke. Iz zgornje tabele (tabela 10.6) je razvidno, da so starejši manj srečni, manj zadovoljni in imajo nižjo vrednost *indeksa blaginje*. Mlajši vprašani z visokim dohodkom, visoko izobrazbo ter prebivališčem v manjših mestih (vaseh) imajo višji *indeks blaginje*, *zadovoljstvo z življenjem* ter *srečo v življenju*, kot pa osebe, ki so starejše, imajo nižjo izobrazbo in dohodek ter živijo v večjih mestih. Izjemno podobne številke pri vseh - z objektivnimi spremenljivkami merjenimi - subjektivnimi spremenljivkami ter *indeksom blaginje* nam dajo vedeti, da subjektivne spremenljivke ter *indeks blaginje* merijo isto stvar, ter da nam že vsaka spremenljivka sama kaže stopnjo subjektivne percepcije blaginje.

10.7 PRIMERJAVA MED OBEMA ČASOVNIMA OBDOBJEMA

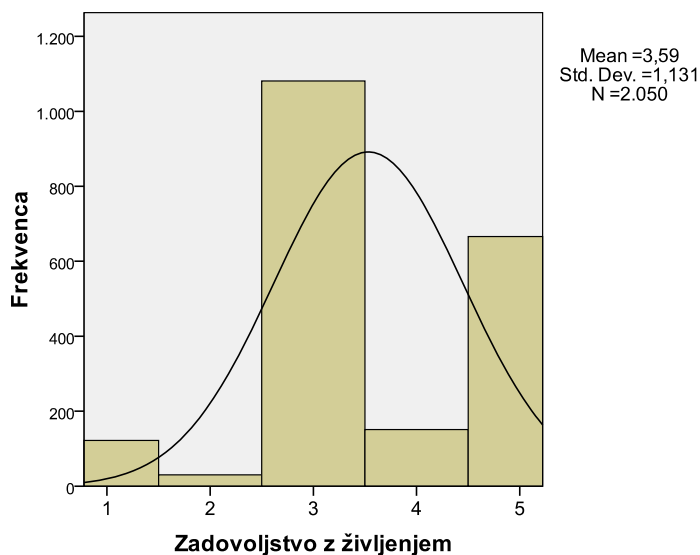
Izbrani časovni obdobji bomo primerjali v treh kategorijah in sicer v *zadovoljstvu z življenjem*, *indeksom blaginje* ter tudi povezanostjo objektivnih spremenljivk glede na opazovana parametra.

10.7.1 ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM

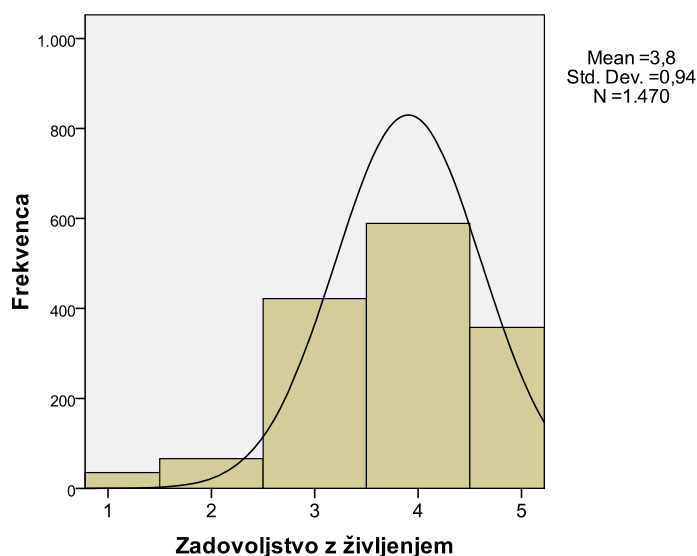
Če rezultate analize izbrane spremenljivke *zadovoljstvo z življenjem* primerjamo, ugotovimo, da je bilo v letu 1990 *zadovoljstvo z življenjem* na pet stopenjski lestvici (1 – zelo nizko, 5 – zelo visoko) nižje (povprečje 3.59), kot pa *zadovoljstvo z življenjem* leta 2006, katerega povprečje je 3.8.

Razlika se v izbranih letih pojavlja tudi v standardnem odklonu, saj znaša vrednost standardnega odklona v letu 1990 1.131, v letu 2006 pa 0.94, kar pomeni, da se v letu 2006 vrednosti manj odklanjajo od povprečne vrednosti, kot pa v letu 1990. Z drugimi besedami lahko rečemo, da so anketirani v letu 2006 bolj enotni glede subjektivne ocene *zadovoljstva z življenjem*, kot so si enotni anketirani glede subjektivne ocene *zadovoljstva z življenjem* v letu 1990. Do velike razlike med izbranimi letoma prihaja v

Slika 10.7: Porazdelitev zadovoljstva z življenjem za leto 1990.

Slika 10.8: Porazdelitev zadovoljstva z življenjem za leto 2006.

odgovoru tistih, ki so srednje zadovoljni z življenjem. Takih je v letu 1990 v primerjavi z ostalimi sodelujočimi razmernostno bistveno več, kot pa tistih v letu 2006. To nam pove, da je bilo v letu 1990 veliko več tistih, ki se niso znali jasno odločiti, kakšna je njihova percepcija zadovoljstva z življenjem, kot pa v letu 2006 in so zato izbrali srednjo možnost.

10.7.2 INDEKS BLAGINJE

Indeks blaginje, ki smo ga za posamezno leto sestavili na podlagi spremenljivk, ki so bile zajete v obeh letih, nam bo služil kot indeks primerjave o subjektivni percepciji blaginje v izbranem letu.

Ob primerjavi indeksa blaginje v obeh letih lahko ugotovimo, da ima indeks na lestvici od 0 do 1 (0 – zelo nizka blaginja, 1 – zelo visoka blaginja), **v letu 2006 nižjo vrednost kot pa v letu 1990** (0,66 v letu 1990 v primerjavi z 0,64 v letu 2006). Tudi standardni odklon, ki govori o odklajanju vrednosti od povprečne vrednosti, je v letu 1990 nižji kot pa v letu 2006 (0,128 v letu 1990 napram 0,106 v letu 2006). Razlika v vrednostih standardnega odklona nam pove, da je percepcija za stopnjo blaginje v letu 1990 med vprašanimi bolj homogena, kot pa percepcija za stopnjo blaginje v letu 2006.

Razlika v opazovanih letih glede indeksa blaginje znaša (na lestvici od 0 do 1) 0,02 v korist letu 1990. Iz tega sledi, da je razlika v stopnji blaginje kot subjektivne percepcije ljudi med izbranimi letoma, minimalna, a vendar pozitivna v korist letu 1990.

10.7.3 POVEZANOST OBJEKTIVNIH SPREMENLJIVK

Povezanost objektivnih spremenljivk na stopnjo blaginje in na posamezna indikatorja, v katerih se kaže blaginja (*zadovoljstvo z življenjem, sreča v življenju*), nam pove, katere objektivne spremenljivke so povezane z izbranimi spremenljivkami. Iz rezultatov primerjave lahko ugotovimo, ali so se objektivne spremenljivke, ki so povezane z opazovanimi spremenljivkami skozi izbrani časovni obdobji, spremenile.

Tako v letu 1990, kot v letu 2006, ima statistično značilno povezanost (pri 5% stopnji značilnosti) z *indeksom blaginje*, spremenljivka *naselje* (torej velikost naselja v katerem vprašani bivajo). V letu 1990 nimajo statistično značilne povezanosti z *indeksom blaginje* objektivni spremenljivki *izobrazba* in *starost*. V letu 2006 imajo statistično značilno

povezanost z *indeksom blaginje* vse preverjane objektivne spremenljivke (*starost, naselje, izobrazba* in *dohodek*). Iz tega je razvidno, da sta *izobrazba* in *starost* za vprašane v letu 2006 veliko bolj pomembni za blaginjo, kot pa za tiste iz leta 1990. Očitno lahko iz tega sklepamo, da je izobrazba, ki jo oseba doseže v letu 2006, bolj pomembna od izobrazbe, ki jo je oseba dosegla v letu 1990. To je seveda tudi nekoliko pričakovano, saj v zadnjem času veliko več ljudi dosega višjo izobrazbo kot pa leta 1990, zaradi česar je posledično potrebno imeti za dosego določene službene pozicije višjo izobrazbo kot pa leta 1990. Ravno tako lahko za *starost* rečemo, da imajo mladi v letu 2006 v mladosti očitno več problemov, ki se odražajo na nižji stopnji blaginje, kot pa mladi leta 1990.

Do razlik prihaja tudi pri povezanosti objektivnih spremenljivk z *zadovoljstvom z življenjem* med izbranimi časovnim obdobjema. V letu 1990 ima z *zadovoljstvom z življenjem* statistično značilno povezanost samo objektivna spremenljivka *naselje* (velikost naselja v katerem vprašani prebivajo), medtem ko imajo v letu 2006 s to spremenljivko statistično značilno povezanost vse preverjane objektivne spremenljivke. To nam kaže, da so vprašani veliko bolj zahtevni pri *zadovoljstvu z življenjem* v letu 2006 kot pa pri *zadovoljstvu z življenjem* v letu 1990, saj ima *zadovoljstvo z življenjem* v letu 2006, povezanost z več objektivnimi spremenljivkami kot pa v letu 1990.

Tako kot na *indeks blaginje* in *zadovoljstvo z življenjem*, so tudi s spremenljivko *sreča v življenju* v letu 2006 statistično značilno povezane vse preverjane objektivne spremenljivke, kar nam zopet nakazuje na to, da *indeks blaginje, zadovoljstvo z življenjem* ter *sreča v življenju* merijo isto stvar – subjektivno percepcijo blaginje posameznika.

11 SKLEP

Skozi diplomsko delo z naslovom Slovenija – država blaginje? sem poskušal ugotoviti, kakšna je percepcija ljudi o blaginji v Republiki Sloveniji v dveh izbranih časovnih obdobjih in sicer v letu 1990 in 2006.

Najpomembnejše za odločitev o izbiri določenih časovnih obdobj je bilo dejstvo, da je bila Slovenija leta 1990 in njeni prebivalci na začetku prehoda v samostojnost. Tako se je tudi med prebivalci širilo upanje v nekaj novega, nekaj boljšega. Prebivalci Slovenije so tedaj imeli upanje, da bodo določene stvari po osamosvojitvi Slovenije drugačne, kar se je kazalo tudi v razpoloženju prebivalstva. Odločitev za izbiro leta 2006 je bila najbolj odvisna od kasnejšega pričakovanja gospodarske krize ter njenega začetka. Zatorej sem se odločil izbrati podatke, ki so bili zbrani pred gospodarsko krizo, ko se je povečala materialna skrb prebivalstva in bi nam materialni vidik predstavljal prevelik in nesorazmeren dejavnik v percepciji blaginje v primerjavi z letom 1990. Pogojno bi lahko izbral tudi nekatera druga časovna obdobja (npr. 1991 ali 2007), ampak je bila, kot je na začetku dela opozorjeno, zaradi sekundarne analize, izbira časovnih obdobji odvisna tudi od obstoja podatkov.

Na začetku diplomskega dela sem opozoril na povezanost pojma blaginja in kakovosti življenja, ki sta medsebojno prepletena, saj kakovost življenja lahko obravnavamo kot koncept za proučevanje družbene blaginje. Nato sem opredelil 9 indikatorjev kakovosti življenja, katere sem kasneje tudi preverjal v empiričnem delu, glede na uporabljene podatke v izbranih časovnih obdobjih.

V prvem delu empiričnega dela kjer sem, glede na teoretično opredeljene indikatorje, ki so v izbranih letih vsebovani v raziskavah, sestavil teoretski model vpliva indikatorjev kakovosti življenja na blaginjo za izbrani leti, skozi katerega sem ugotovil, da imamo v izbranih letih nekaj razlik v indikatorjih. Teoretska modela sem v nadaljevanju preveril in prišel do nekaterih pomembnih ugotovitev. Glede na teoretično utemeljene kazalnike kakovosti življenja, sem ugotovili, da se teoretični indikatorji vpliva ne izenačujejo z

indikatorji, ki so se pokazali za statistično značilno¹¹ pomembne v empiričnem delu diplomskega dela.

Iz spremenljivk, ki so bile enake v obeh izbranih letih, sem oblikoval indeks blaginje. Indeks blaginje je imel na lestvici od 0 do 1 (0 – zelo nizka blaginja, 1 – zelo visoka blaginja) v letu 1990 vrednost **0,66**, v letu 2006 pa **0,64**. Iz indeksa blaginje je postalo razvidno, da je blaginjska percepcija ljudi v letu 2006 **nižja** kot v letu 1990. Standardni odklon, ki je bil za leto 2006 nižji kot za leto 1990 (0,106. proti 0,128), kar nam kaže na to, da je stopnja percepcije blaginje v letu 2006 bolj enotna kot leta 1990. Potrebno pa je opozoriti, da je razlika v vrednostih indeksa blaginje glede na posamezni leti minimalna (na lestvici od 0 do 1 znaša razlika samo 0,02) in je zato težko sklepati o dejanskem povečanju ali pomanjšanju subjektivne stopnje percepcije blaginje glede na izbrani leti.

V zadnjem delu diplomskega dela me je zanimala še povezanost objektivnih spremenljivk z *indeksom blaginje*, *zadovoljstvom z življenjem* ter *srečo v življenju* (samo za leto 2006). Iz rezultatov primerjave sem ugotovil, da so se objektivne spremenljivke, ki imajo statistično značilno povezanost z opazovanimi spremenljivkami skozi izbrani časovni obdobji, spremenile. V letu 1990 je bila z *indeksom blaginje* statistično značilno povezana objektivna spremenljivka *naselje* (velikost naselja v katerem vprašani prebiva), spremenljivki *izobrazba* in *starost* pa nista bili statistično značilno povezani. V letu 2006 pa so bile z *indeksom blaginje* statistično značilno povezane vse preverjane spremenljivke (*starost*, *izobrazba*, *naselje* in *dohodek*). Spremenljivke *dohodek* v izbranem letu 1990 nismo imeli, saj je podatki raziskave niso vsebovali.

Do razlik prihaja tudi pri povezanosti objektivnih spremenljivk z *zadovoljstvom z življenjem*. Z *zadovoljstvom z življenjem* ima od opazovanih spremenljivk v letu 1990 statistično značilno povezanost samo spremenljivka *naselje*, medtem ko imajo v letu 2006 statistično značilno povezanost zopet vse preverjane spremenljivke (*starost*, *izobrazba*, *naselje* in *dohodek*). Vse preverjane spremenljivke imajo v letu 2006 statistično značilno povezanost tudi s *srečo v življenju*. Zanimivo se je skozi opazovani časovni obdobji spremenila povezanost spremenljivke *naselje*, saj je v letu 1990 bivanje v manjšem mestu (vasi) prinašalo večjo stopnjo subjektivne percepcije blaginje, medtem ko je v letu 2006 večjo stopnjo subjektivne percepcije blaginje prinašalo bivanje v večjem mestu.

¹¹ Pod besedo statistično značilno je razumljeno, da imajo vpliv pri stopnji tveganja, ki je manjša kot 5%, torej pri tveganju, ki je manjše kot 5%, da smo storili napako, če rečemo, da ima(jo) določen(i) indikator(ji) vpliv na izbrano(e) spremenljivko(e).

Rezultati povezanosti objektivnih spremenljivk nam jasno pokažejo, da je izobrazba v današnjem času za blaginjo in kakovost življenja bolj pomembna kot je bila nekoč. V analizi objektivnih spremenljivk se je pokazalo tudi, da so se skozi opazovani časovni obdobji spremenili objektivni indikatorji, ki vplivajo na blaginjo in kakovost življenja. To nam tudi pove, da so ljudje postali v kakovosti življenja in blaginji bolj zahtevni, kot so bili nekoč, saj za izpopolnitev kakovostnega in blaginjskega življenja potrebujejo več, kar se kaže v številu indikatorjev, ki na kakovostno življenje in blaginjo vplivajo.

V diplomskem delu sem tudi ugotovil, da se ob intervenciji vrednot (*dobrohotnost* in *moč*) vpliv neodvisnih spremenljivk na odvisne spremenljivke (*indeks blaginje*, *zadovoljstvo z življenjem* ter *sreča v življenju*) spremeni, a vendar je ta sprememba minimalna. Žal sem vpliv vrednot lahko preverjal samo za leto 2006, saj raziskava iz leta 1990 vrednot ni vsebovala.

Skozi diplomsko delo dobimo jasen prikaz, da ima materialni položaj na subjektivno percepcijo blaginje vpliv predvsem v zadnjem času. V kolikor bi imel samo objektivni materialni položaj vpliv (ali prevladujoči vpliv) na subjektivno percepcijo ljudi o blaginji, bi bila porast indeksa blaginje iz leta 1990 do leta 2006 pozitivna, saj se je BDP¹² skozi časovni analizi zvišal za skoraj 300%.

Glede na ugotovitve diplomskega dela lahko na koncu potrdim osnovno hipotezo, ki sem jo opredelil v poglavju 1.3 in pravi:

Glede na to, da je Republika Slovenija ter njeni prebivalci od leta 1990 do leta 2006 šla skozi veliko število različnih sprememb, je prišlo tudi do spremembe indikatorjev, ki kažejo subjektivno percepcijo ljudi o blaginji.

Tudi na koncu diplomskega dela velja opozoriti na težave medčasovne primerjave, saj so bili podatki, ki so bili v diplomskem delu uporabljeni, zbrani v razmahu 16 let. Zaradi tega se seveda razlikuje tako sestava vzorca, kot do določene mere tudi percepcija ljudi. Ravno zaradi tega je zelo težko, če ne že nemogoče, potegniti zanesljive, trivialne zaključke analize, saj je ogromno dejavnikov, kateri so imeli v razmahu časovne analize vpliv na ljudi. Težava se pojavi tudi v zanesljivosti merjenja blaginje (*indeksu blaginje*), saj gre za podatke, ki so, že omenjeno, bili zbrani v velikem časovnem razmahu ter tudi same sestave indeksa, saj je bil

¹² BDP – Bruto domači proizvod na prebivalca je v letu 1990 znašal 6.843€ (preračunano iz SIT v €), leta 2006 pa 18.347€. Torej se je BDP povečal glede na izbrana leta za skoraj trikrat.

indeks sestavljen iz razmeroma majhnega števila spremenljivk. To seveda zaradi tega, ker sem bil pri sestavi indeksa omejen s samim obstojem podatkov, saj je bilo v raziskavi iz leta 1990 veliko manj "koristnih" indikatorjev, kot pa v raziskavi iz leta 2006.

12 LITERATURA

1. Allardt, Erik. 2009. Having, loving, being: An alternative to Swedish model of welfare research. V *The quality of life*, ur. Martha C. Nussbaum in Amartya Sen, 88-94. New York: Oxford Unniversity.
2. Antončič, Vojko in Katja Boh. 1991. Premise za raziskovanje kvalitete življenja. *Družboslovne razprave* (12): 5-18.
3. Bučar, France. 1998. *Demokracija in kriza naših ustavnih institucij*. Ljubljana: Nova revija.
4. Caracciolo, Alberto. 1989. Sreča. *Teorija in praksa* 26 (6-7): 844-845.
5. Cirman, Andreja in Srna Mandič. 2006. *Stanovanje v Sloveniji 2005*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Schwartz. Shalom. 2011. *Human values*. (1-4). Dostopno prek: <http://essedunet.nsd.uib.no/cms/topics/1/> (18. julij 2011).
7. Filipovič, Maša in Tanja Rakar. 2008. Nestrpnost in sistemi blaginje. *Družboslovne razprave* 24 (57): 21-43.
8. Filipovič Hrast, Maša. 2011. Socialna izključenost starejših: Slovenija v primerjalni perspektivi. V *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*, ur. Mandič Srna in Filipovič Hrast Maša, 61-85. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Hanžek, Matjaž. 1997. Kazalci družbenega razvoja Slovenije II. *Ib revija* 31 (7-8): 61-72.
10. Hlebec, Valentina. 2009. *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Založba Aristotelj.

11. Kirbiš, Andrej in Rudi Klanjšek. 2008. Koliko smo Slovenci zadovoljni s svojim življenjem? *Teorija in praksa* 45 (3-4): 383-407.
12. Malnar, Brina in Niko Toš. 2002. *Družbeni vidiki zdravja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Pollan, Stephen M. 1999. *Živeti bogato*. Ljubljana: Orbis.
14. Rus, Veljko. 1990. *Socialna država in družba blaginje*. Ljubljana: Domus.
15. --- 1992. Lastninski in blaginjski sindrom pri Slovencih. *Slovenski izzivi* (I): 47-67.
16. --- in Niko Toš. 2005. *Vrednote Slovencev in Evropejcev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. --- 2006. Vrednote državljanov in reforme vlade. V *Pogledi na reforme*, ur. Toš Niko, 13-29. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 1970. *Slovar slovenskega knjižnega jezika: Prva knjiga A-H*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
19. Stanič, Gojko. 2010. *Načela sreče*. Ljubljana: G.Stanič-svetovanje d.o.o.
20. Strojín, Tone. 1982. *Prosti čas*. Ljubljana: Delavska enotnost.
21. Svetlik, Ivan. 1991. Delo in kakovost življenja. *Družboslovne razprave* (12): 19-34.
22. ---. 1996. *Kakovost življenja v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Tomac, Zdravko. 1989. Socializem po meri človeka. *Teorija in praksa* 26 (11-12): 1455-1462.
24. Toš, Niko in skupina. 1990. *Slovensko javno mnenje*. Datoteka podatkov. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo,

Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm90/> (27. Marec 2011).

25. ---. 2006. Slovensko javno mnenje - Evropska družboslovna raziskava. Datoteka podatkov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm061/> (25. marec 2011).
26. Toš, Niko. 2007. (Ne)zaupanje v institucije: Potek demokratične institucionalizacije v Sloveniji (1991-2006). *Teorija in praksa* 44 (3-4): 367-395.
27. Trbanc, Martina. 1992. Različni socialno-blaginjski sistemi in trendi v socialnih politikah. *Družboslovne razprave* 9 (14): 94-108.
28. Vehovar, Urban. 2009. Od egalitarnega k blaginjskemu sindromu. *Teorija in praksa* 46 (5): 684-699.
29. Veenhoven, Ruut. 1984. *Conditions of happiness*. London: Springer.
30. Zajc, Drago. 1991. *Slovenska država ob deseti obletnici*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

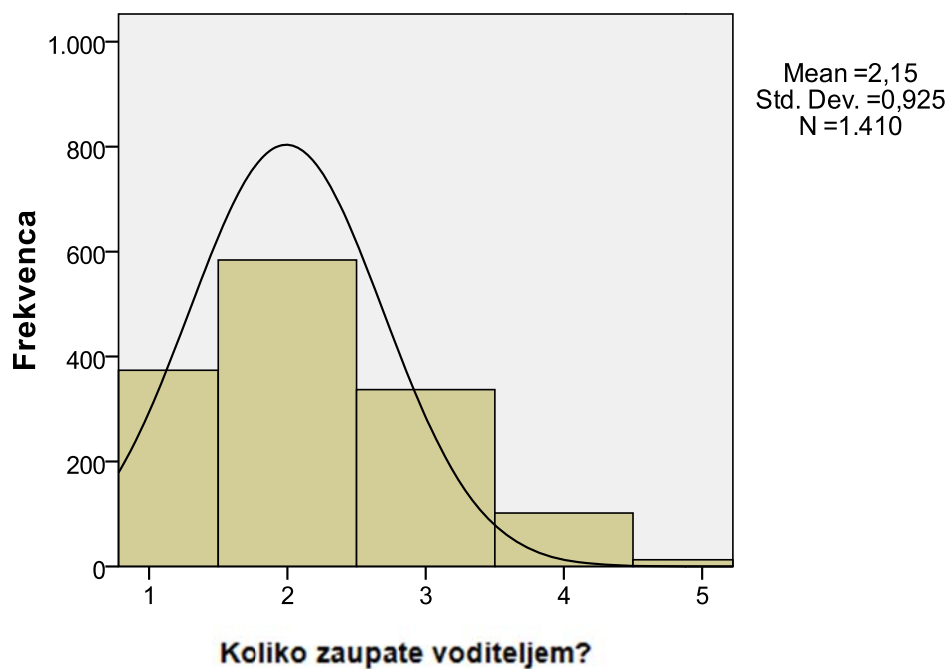
PRILOGI

Priloga A: Opisna statistika indikatorjev iz leta 2006

Zaupanje v institucije (Zaupanje političnemu vodstvu):

Zaupanje voditeljem		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Vejavno	Sploh ne zaupam	374	25,3	26,5	26,5
	Ne zaupam	584	39,6	41,4	67,9
	Niti-niti	337	22,8	23,9	91,8
	Zaupam	102	6,9	7,2	99,1
	Popolnoma zaupam	13	,9	,9	100,0
Total		1410	95,5	100,0	
Manjkajoče	System	66	4,5		
Skupaj		1476	100,0		

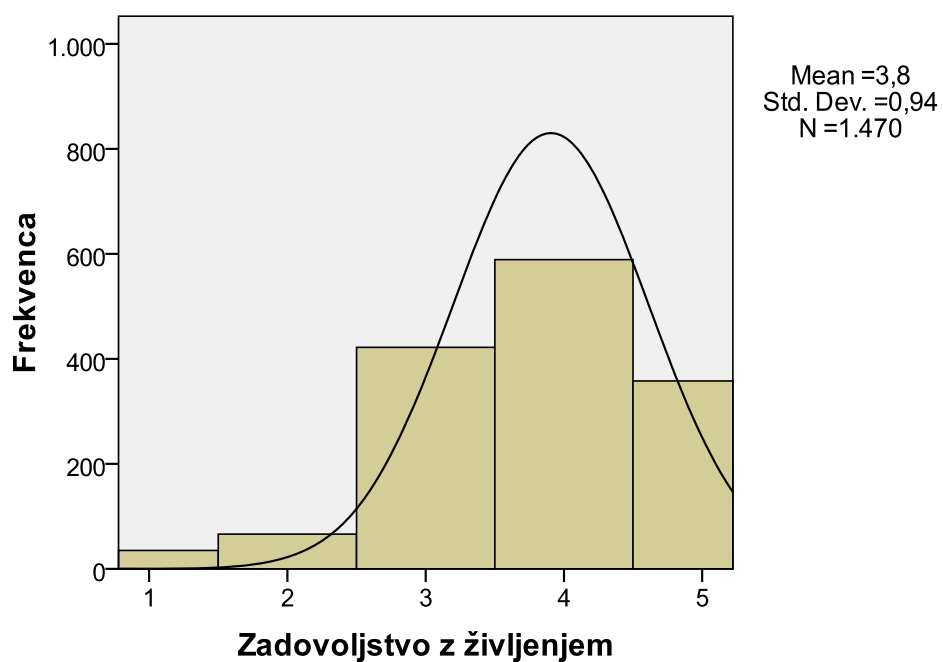
Histogram

Zadovoljstvo z življenjem:

Zadovoljstvo z življenjem		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nezadovoljen	35	2,4	2,4	2,4
	Nezadovoljen	66	4,5	4,5	6,9
	Niti-niti	422	28,6	28,7	35,6
	Zadovoljen	589	39,9	40,1	75,6
	Zelo zadovoljen	358	24,3	24,4	100,0
Total		1470	99,6	100,0	
Manjkajoče	88	5	,3		
	99	1	,1		
	Total	6	,4		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Zadovoljstvo z življenjskim standardom:

Statistics

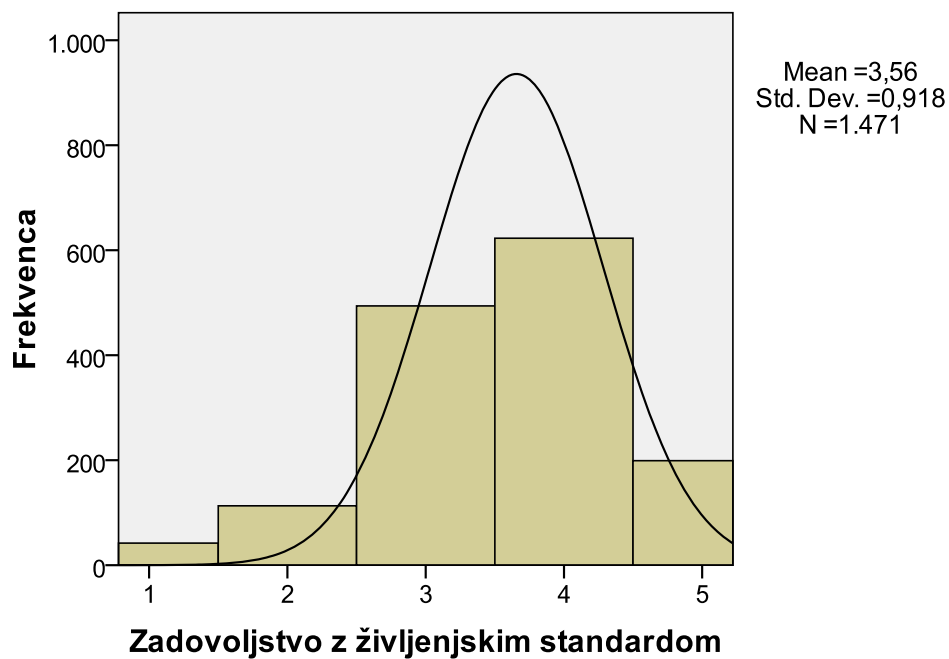
Zadovoljstvo z življenjskim standardom

N	Valid	1471
	Missing	5
Mean		3,56
Std. Deviation		,918

Zadovoljstvo z življenjskim standardom

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nezadovoljen	42	2,8	2,9	2,9
	Nezadovoljen	113	7,7	7,7	10,5
	Niti-niti	494	33,5	33,6	44,1
	Zadovoljen	623	42,2	42,4	86,5
	Zelo zadovoljen	199	13,5	13,5	100,0
	Total	1471	99,7	100,0	
Manjkajoče	88	4	,3		
	99	1	,1		
	Total	5	,3		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Zadovoljstvo z zdravjem:

Statistics

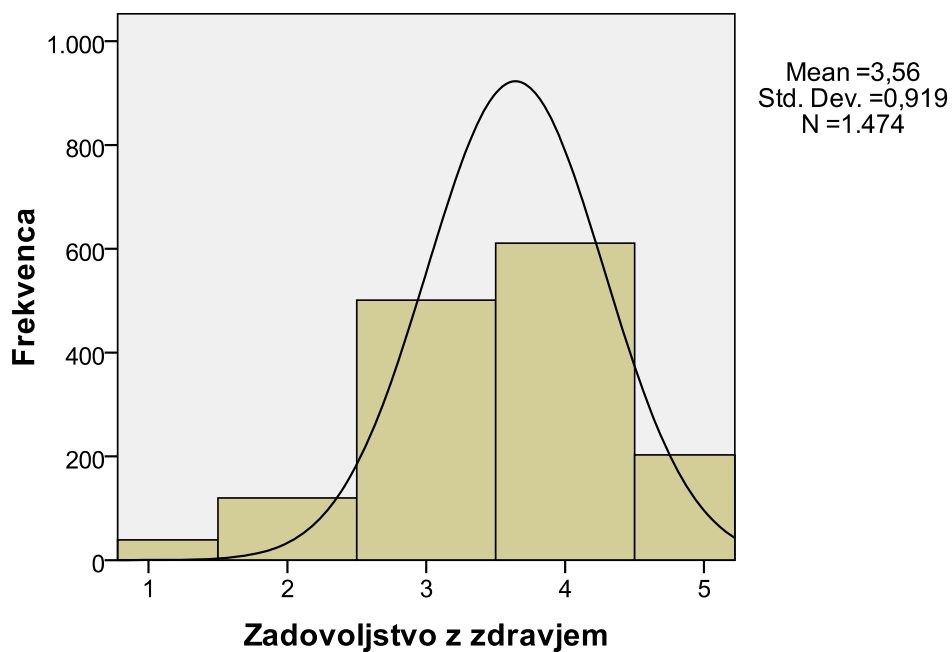
Ocena_zdravja

N	Valid	1474
	Missing	2
Mean		3,56
Std. Deviation		,919

Ocena_zdravja

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo slabo	39	2,6	2,6	2,6
	Slabo	120	8,1	8,1	10,8
	Niti-niti	501	33,9	34,0	44,8
	Dobro	611	41,4	41,5	86,2
	Zelo dobro	203	13,8	13,8	100,0
	Total	1474	99,9	100,0	
Manjkajoče	(ne vem)	1	,1		
	b.o.	1	,1		
	Total	2	,1		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Sreča v življenju:

Statistics

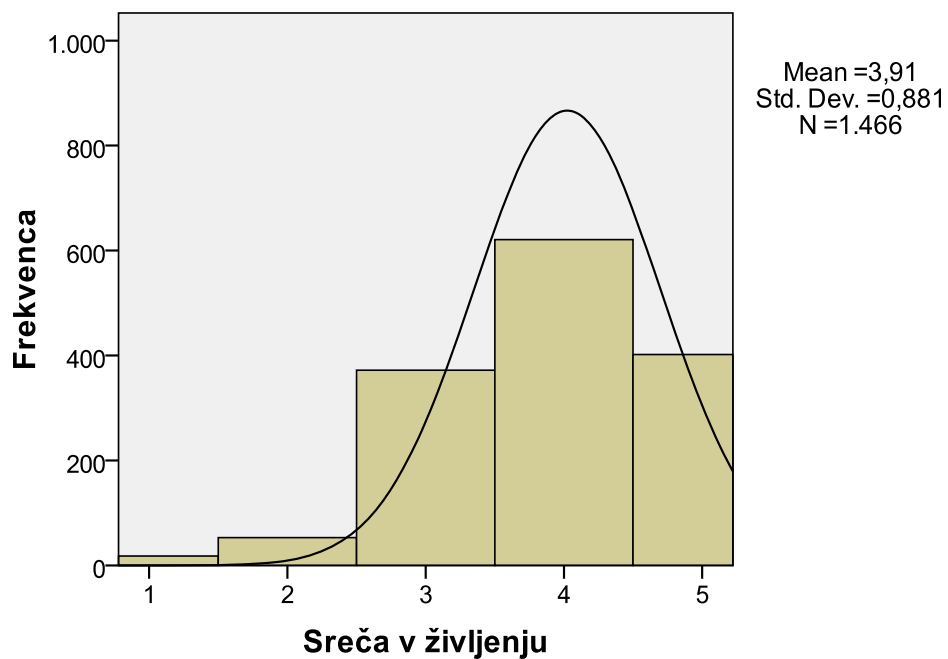
Kako srečni ste?

N	Valid	1466
	Missing	10
Mean		3,91
Std. Deviation		,881

Sreča v življenju

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nesrečen	18	1,2	1,2	1,2
	Nesrečen	53	3,6	3,6	4,8
	Niti-niti	372	25,2	25,4	30,2
	Srečen	621	42,1	42,4	72,6
	Zelo srečen	402	27,2	27,4	100,0
	Total	1466	99,3	100,0	
Manjkajoče	88	8	,5		
	99	2	,1		
	Total	10	,7		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Občutek varnosti:

Statistics

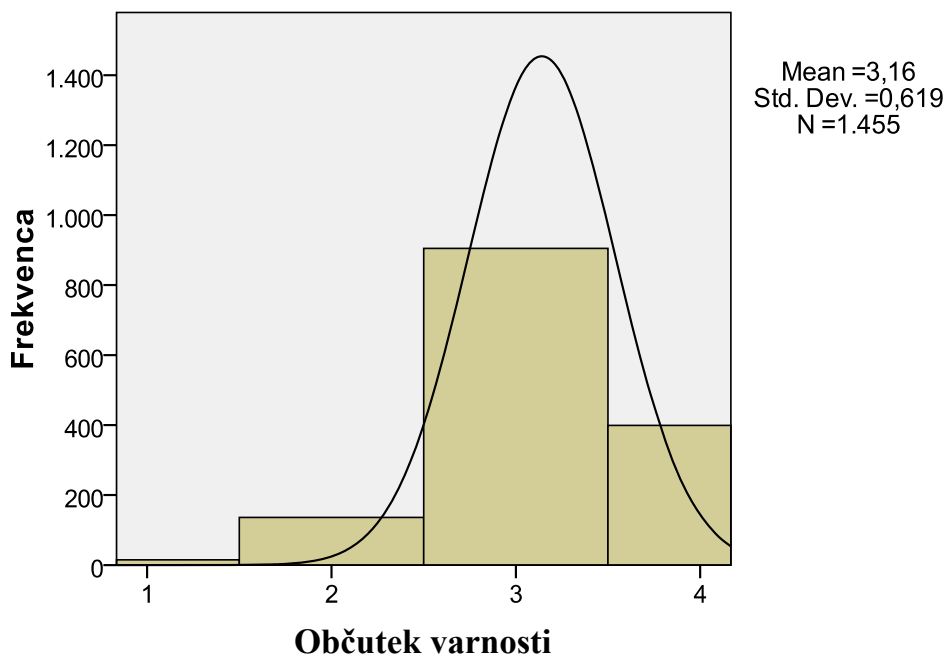
Občutek varnosti

N	Valid	1455
	Missing	21
Mean		3,16
Std. Deviation		,619

Občutek varnosti

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Zelo ogroženo	15	1,0	1,0	1,0
Ogroženo	136	9,2	9,3	10,4
Varno	905	61,3	62,2	72,6
Zelo varno	399	27,0	27,4	100,0
Total	1455	98,6	100,0	
(ne vem)	20	1,4		
Manjkajoče b.o.	1	,1		
Total	21	1,4		
Skupaj	1476	100,0		

Histogram

Zadovoljstvo z delom:

Statistics

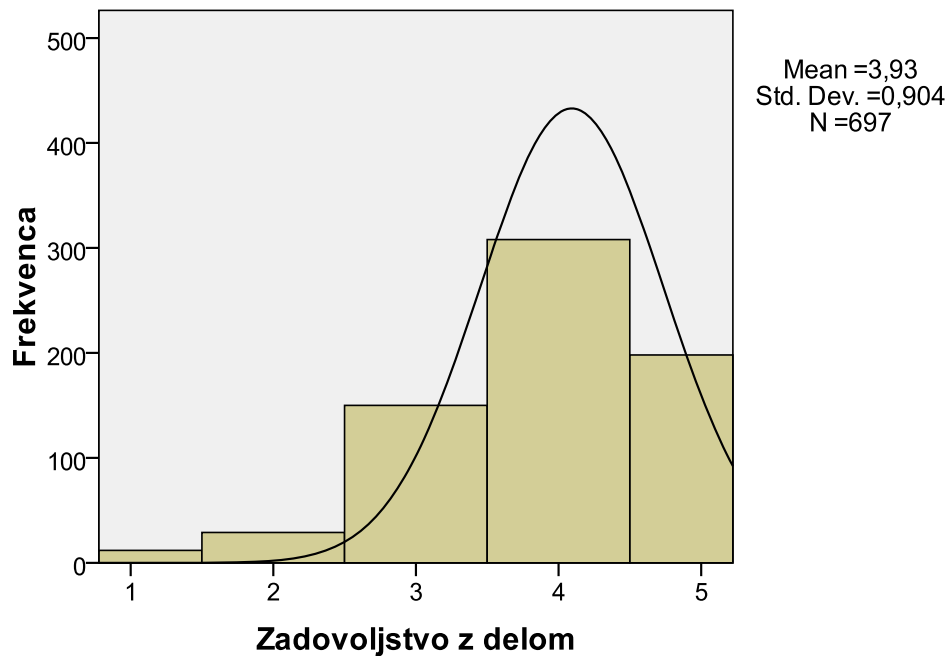
Zadovoljstvo z delom

N	Valid	697
	Missing	779
Mean		3,93
Std. Deviation		,904

Zadovoljstvo z delom

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nezadovoljen	12	,8	1,7	1,7
	Nezadovoljen	29	2,0	4,2	5,9
	Niti-niti	150	10,2	21,5	27,4
	Zadovoljen	308	20,9	44,2	71,6
	Zelo zadovoljen	198	13,4	28,4	100,0
	Total	697	47,2	100,0	
Manjkajoče	66	774	52,4		
	88	1	,1		
	99	4	,3		
	Total	779	52,8		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Zadovoljstvo s prostim časom:

Statistics

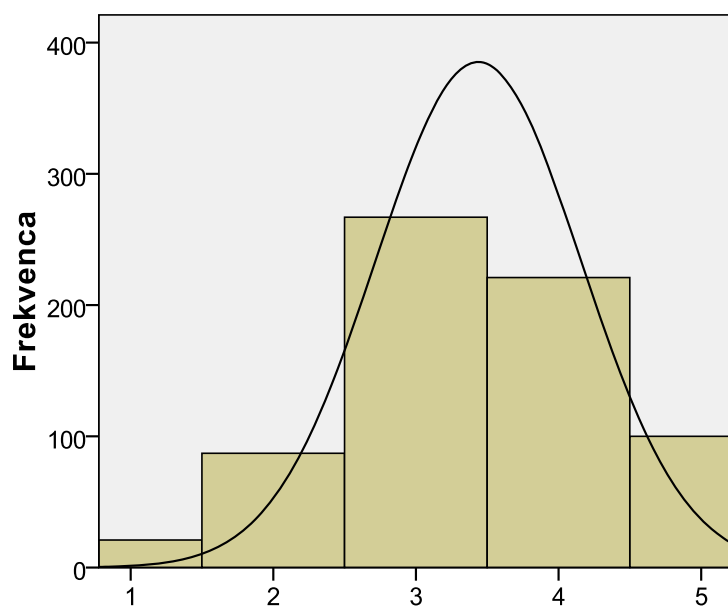
Zadovoljstvo prostim časom

N	Valid	696
	Missing	780
Mean		3,42
Std. Deviation		,981

Zadovoljstvo s prostim časom

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nezadovoljen	21	1,4	3,0	3,0
	Nezadovoljen	87	5,9	12,5	15,5
	Niti-niti	267	18,1	38,4	53,9
	Zadovoljen	221	15,0	31,8	85,6
	Zelo zadovoljen	100	6,8	14,4	100,0
	Total	696	47,2	100,0	
Manjkajoče	66	774	52,4		
	88	3	,2		
	99	3	,2		
	Total	780	52,8		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Mean =3,42
Std. Dev. =0,981
N =696

Zadovoljstvo s prostim časom

Družabni stiki:

Statistics

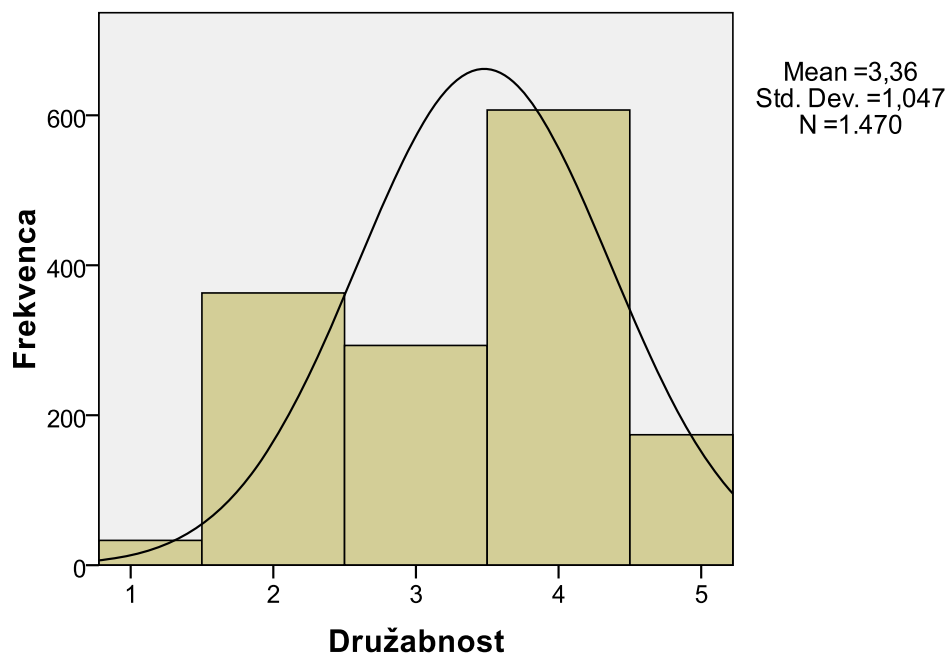
Družabnost

N	Valid	1470
	Missing	6
Mean		3,36
Std. Deviation		1,047

Družabnost

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	Zelo nedružaben	33	2,2	2,2	2,2
	Nedružaben	363	24,6	24,7	26,9
	Niti niti	293	19,9	19,9	46,9
	Družaben	607	41,1	41,3	88,2
	Zelo družaben	174	11,8	11,8	100,0
	Total	1470	99,6	100,0	
Manjkajoče	88	4	,3		
	99	2	,1		
	Total	6	,4		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Dosežki

Statistics

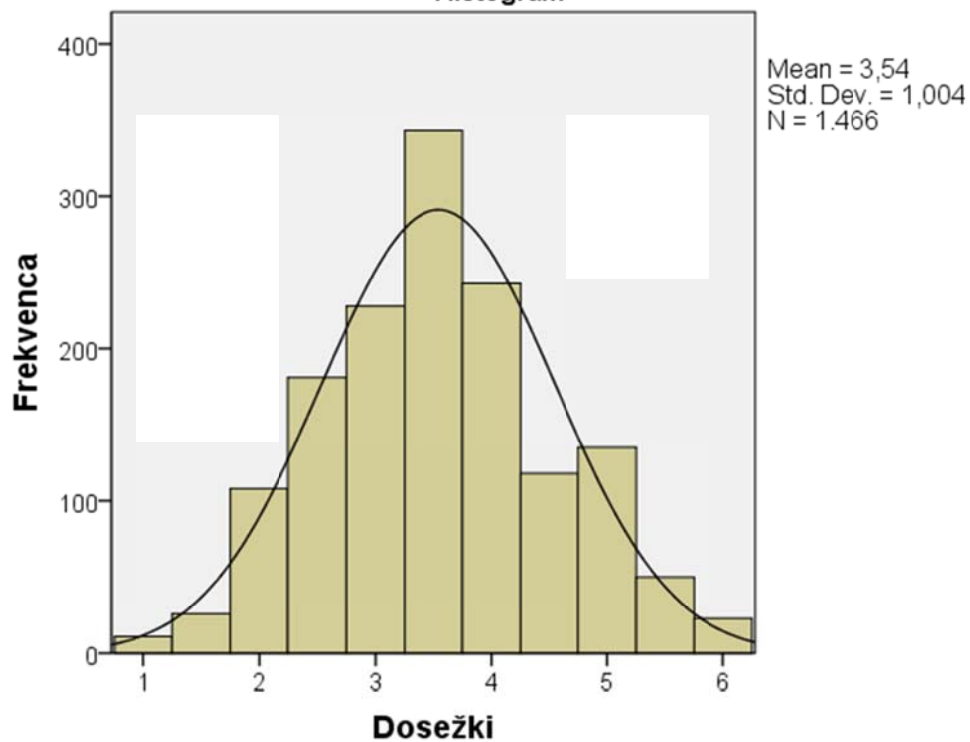
Dosežki

N	Valid	1466
	Missing	10
Mean		3,5430
Std. Deviation		1,00419

Dosežki

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	zelo podoben	11	,7	,8	,8
	1,50	26	1,8	1,8	2,5
	podoben	108	7,3	7,4	9,9
	2,50	181	12,3	12,3	22,2
	malo podoben	228	15,4	15,6	37,8
	3,50	343	23,2	23,4	61,2
	čisto malo podoben	243	16,5	16,6	77,8
	4,50	118	8,0	8,0	85,8
	mi ni podoben	135	9,1	9,2	95,0
	5,50	50	3,4	3,4	98,4
	sploh mi ni	23	1,6	1,6	100,0
	Total	1466	99,3	100,0	
Manjkajoče	System	10	,7		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

Dobrohotnost

Statistics

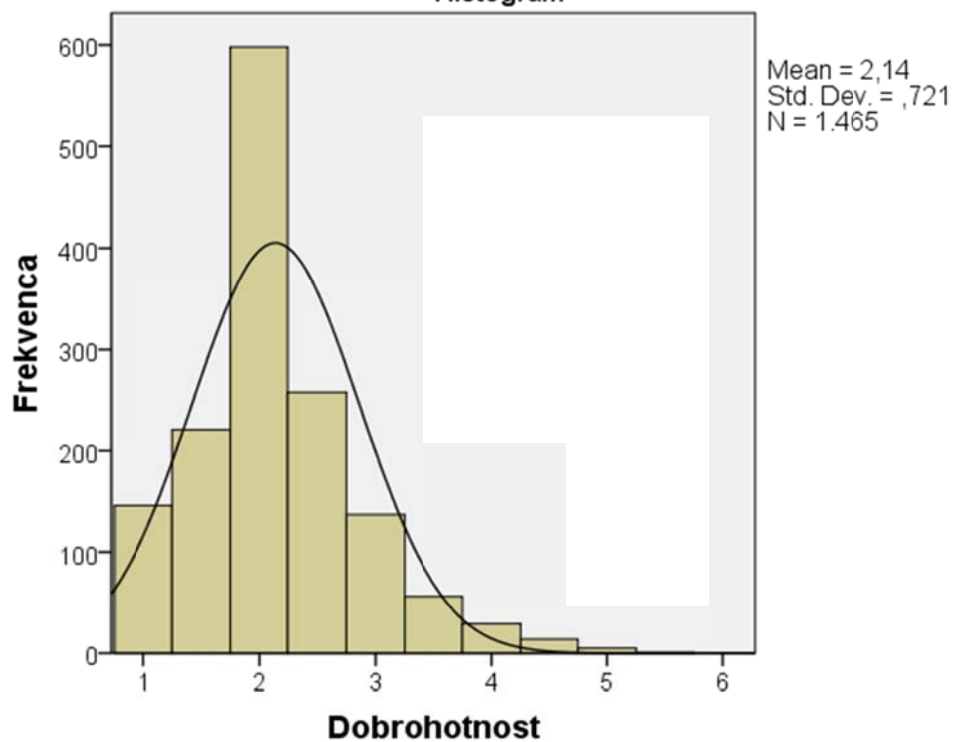
Dobrohotnost

N	Valid	1465
	Missing	11
Mean		2,1399
Std. Deviation		,72089

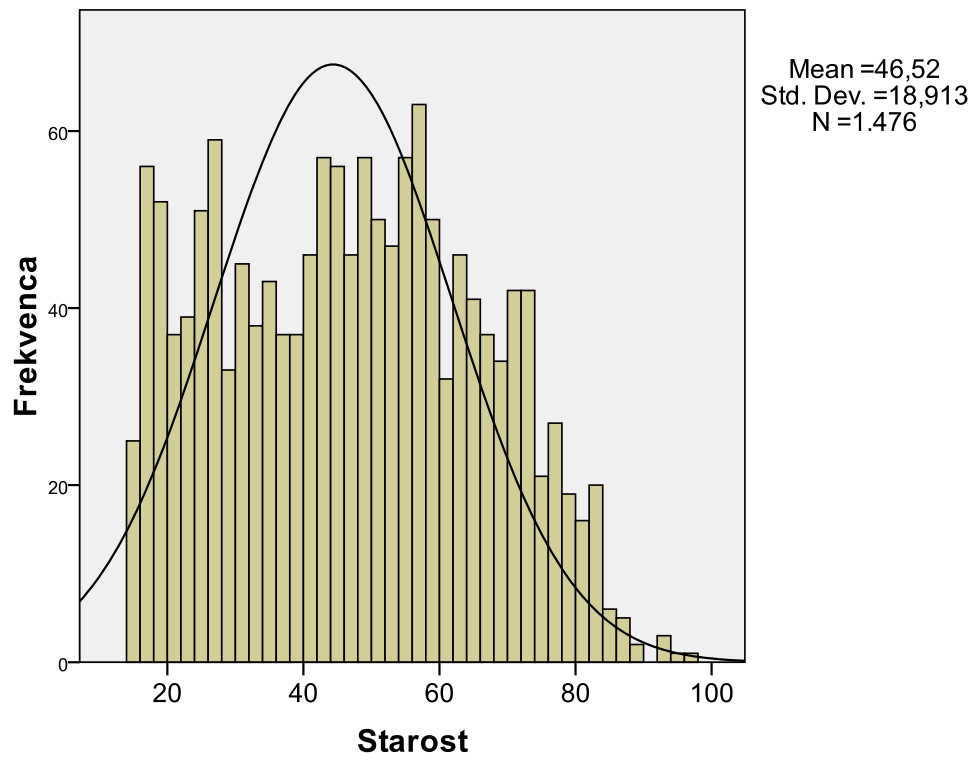
Dobrohotnost

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	zelo podoben	146	9,9	10,0	10,0
	1,50	221	15,0	15,1	25,1
	podoben	598	40,5	40,8	65,9
	2,50	258	17,5	17,6	83,5
	malo podoben	137	9,3	9,4	92,8
	3,50	56	3,8	3,8	96,7
	čisto malo podoben	29	2,0	2,0	98,6
	4,50	14	,9	1,0	99,6
	mi ni podoben	5	,3	,3	99,9
	5,50	1	,1	,1	100,0
	Total	1465	99,3	100,0	
Manjkajoče	System	11	,7		
Skupaj		1476	100,0		

Histogram

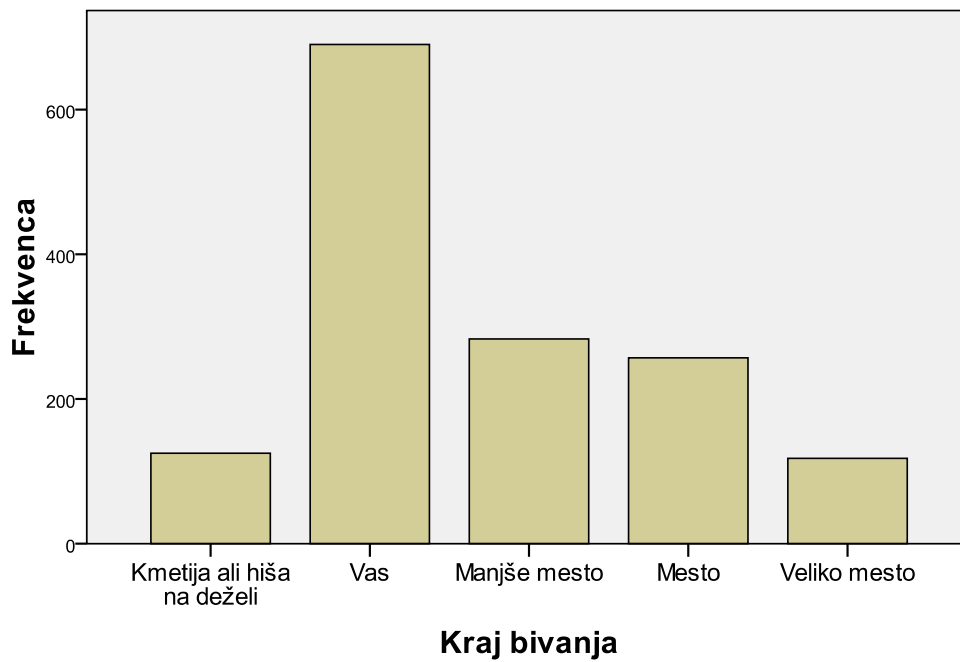

Starost:

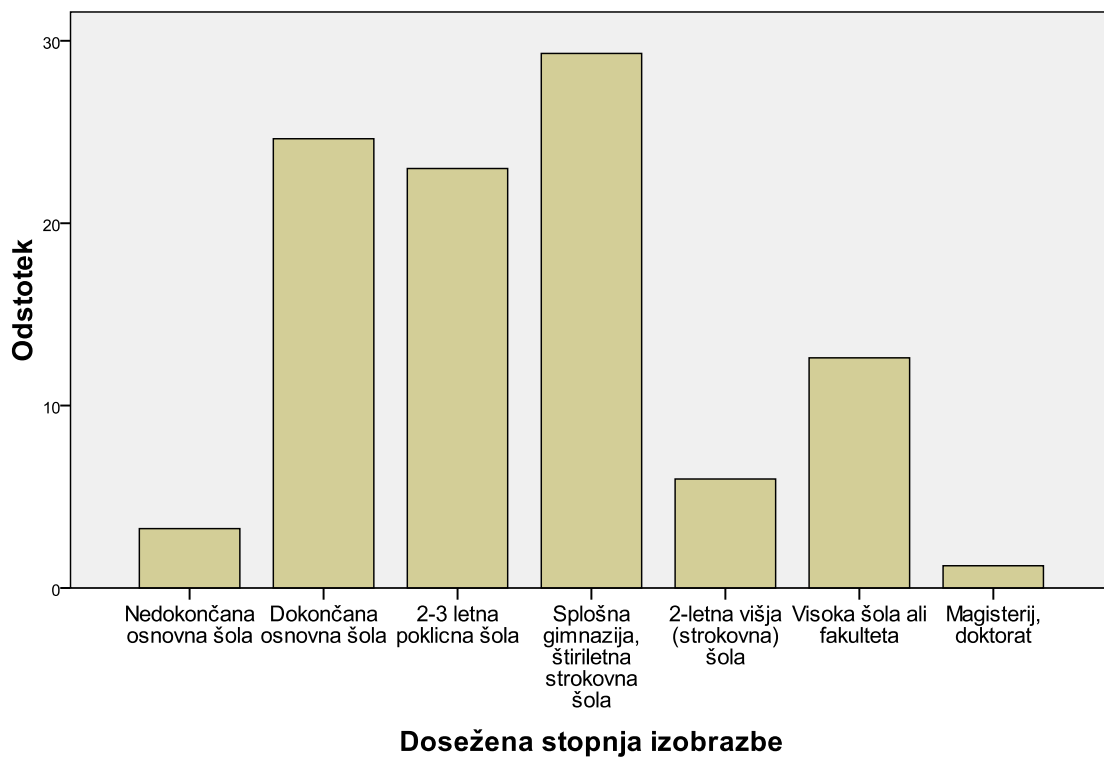
Kraj bivanja:

Kraj bivanja		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	kmetija ali hiša na deželi	125	6,1	8,5	8,5
	vas	690	33,7	46,8	55,3
	manjše mesto	283	13,8	19,2	74,5
	mesto	257	12,5	17,4	92,0
	veliko mesto	118	5,8	8,0	100,0
	Skupaj	1473	71,9	100,0	
Manjkajoče	(ne vem)	3	,1		
	System	574	28,0		
	Total	577	28,1		
Skupaj		2050	100,0		

Dosežena izobrazba:

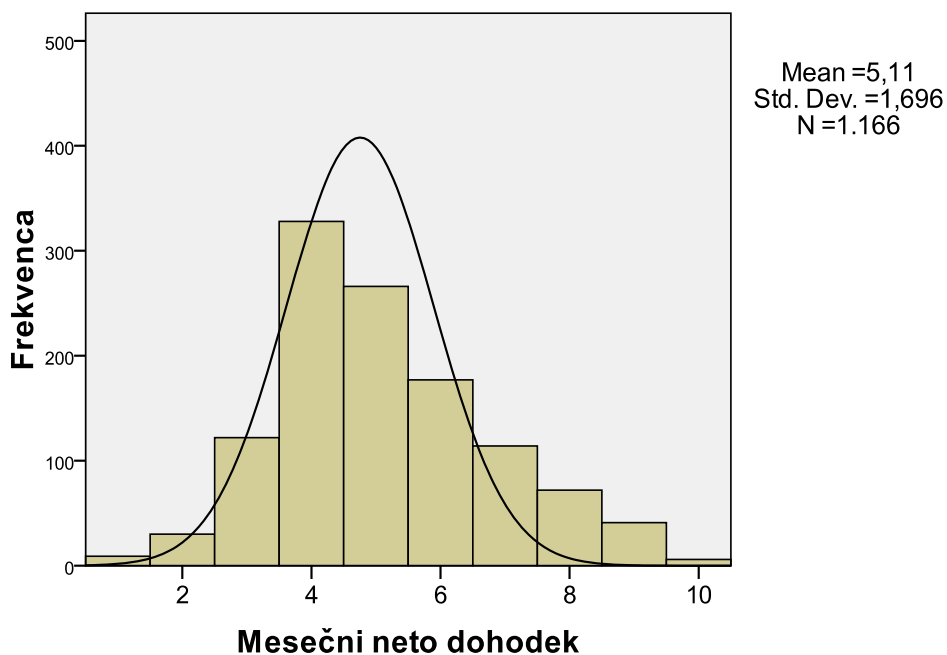
Izobrazba		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	nedokončana osnovna šola	48	2,3	3,3	3,3
	dokončana osnovna šola	363	17,7	24,6	27,9
	2-3 letna poklicna šola	339	16,5	23,0	50,9
	splošna gimnazija, poklicna gimnazija, štiriletna strokovna šola	432	21,1	29,3	80,2
	2-letna višja (strokovna) šola	88	4,3	6,0	86,2
	visoka šola ali fakulteta	186	9,1	12,6	98,8
	magisterij, doktorat	18	,9	1,2	100,0
	Total	1474	71,9	100,0	
Manjkajoče	(ne vem)	1	,0		
	b.o.	1	,0		
	System	574	28,0		
	Total	576	28,1		
Skupaj		2050	100,0		

Dohodek (v SIT):

Dohodek v (SIT)		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	manj kot 35.000	9	,4	,8	,8
	od 35.000 - manj kot 70.000	30	1,5	2,6	3,3
	od 70.000 do manj kot 115.000	122	6,0	10,5	13,8
	od 115.000 do manj kot 230.000	328	16,0	28,1	41,9
	od 230.000 do manj kot 350.000	266	13,0	22,8	64,8
	od 350.000 do manj kot 450.000	177	8,6	15,2	79,9
	od 450.000 do manj kot 580.000	114	5,6	9,8	89,7
	od 580.000 do manj kot 700.000	72	3,5	6,2	95,9
	od 700.000 do manj kot 1.200.000	41	2,0	3,5	99,4
	od 1.200.000 do manj kot 1.700.000	6	,3	,5	99,9
	več kot 2.400.000	1	,0	,1	100,0
	Total	1166	56,9	100,0	
Manjkajoče	(odklonil odgovor)	165	8,0		
	(ne vem)	144	7,0		
	b.o.	1	,0		
	System	574	28,0		
	Total	884	43,1		
Skupaj		2050	100,0		

Histogram

Priloga B: Opisna statistika indikatorjev iz leta 1990

Zadovoljstvo z življenjem:

Statistics

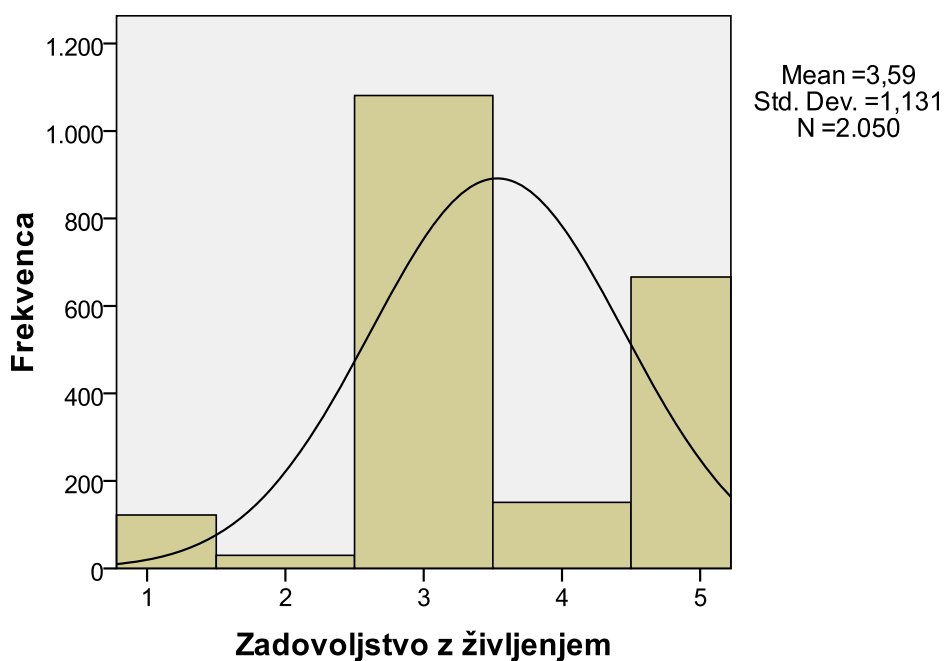
Zadovoljstvo z življenjem

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		3,59
Std. Deviation		1,131

Zadovoljstvo z življenjem

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Zelo nezadovoljen	122	6,0	6,0	6,0
Nezadovoljen	30	1,5	1,5	7,4
Niti-niti	1081	52,7	52,7	60,1
Zadovoljen	151	7,4	7,4	67,5
Zelo zadovoljen	666	32,5	32,5	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Zadovoljstvo s stanovanjem:

Statistics

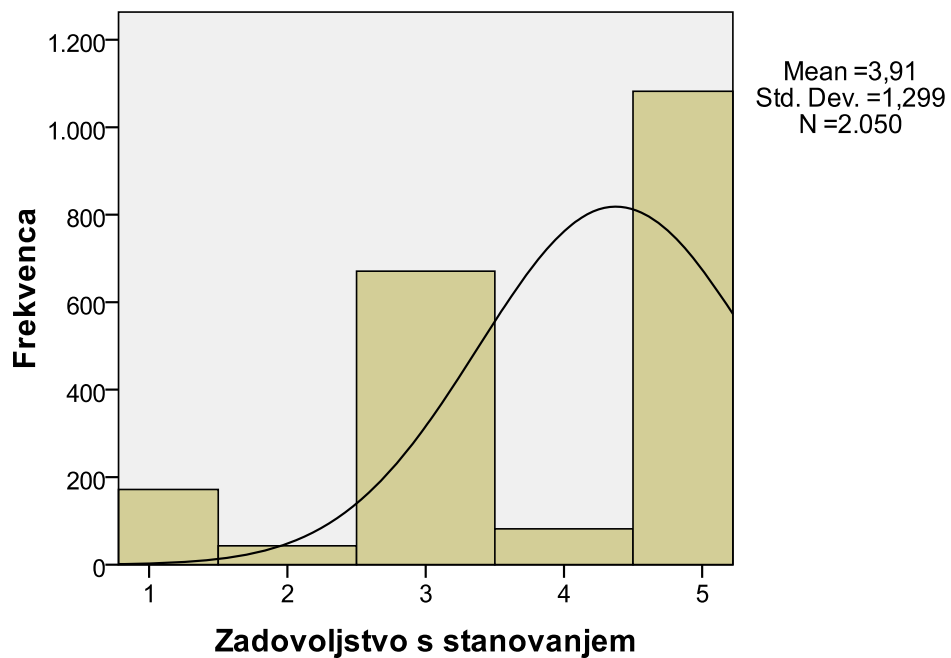
Zadovoljstvo s stanovanjem

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		3,91
Std. Deviation		1,299

Zadovoljstvo s stanovanjem

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Zelo nezadovoljen	172	8,4	8,4	8,4
Nezadovoljen	43	2,1	2,1	10,5
Niti-niti	671	32,7	32,7	43,2
Zadovoljen	82	4,0	4,0	47,2
Zelo zadovoljen	1082	52,8	52,8	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Zadovoljstvo s finančnim položajem:

Statistics

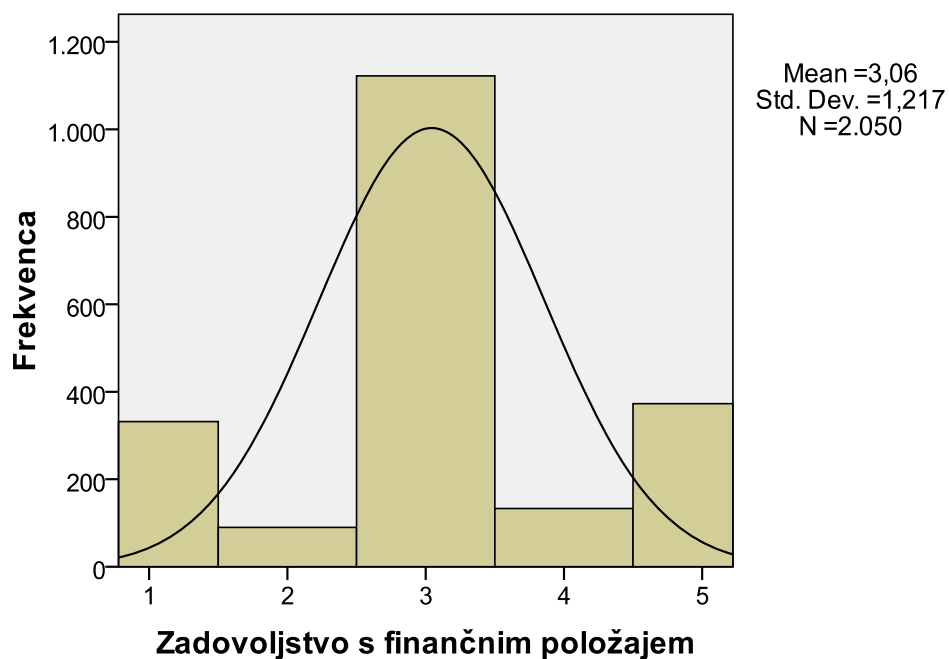
Zadovoljstvo s finančnim_položajem

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		3,06
Std. Deviation		1,217

Zadovoljstvo s finančnim položajem

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Zelo nezadovoljen	332	16,2	16,2	16,2
Nezadovoljen	90	4,4	4,4	20,6
Niti-niti	1122	54,7	54,7	75,3
Zadovoljen	133	6,5	6,5	81,8
Zelo zadovoljen	373	18,2	18,2	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Družabni stiki:

Statistics

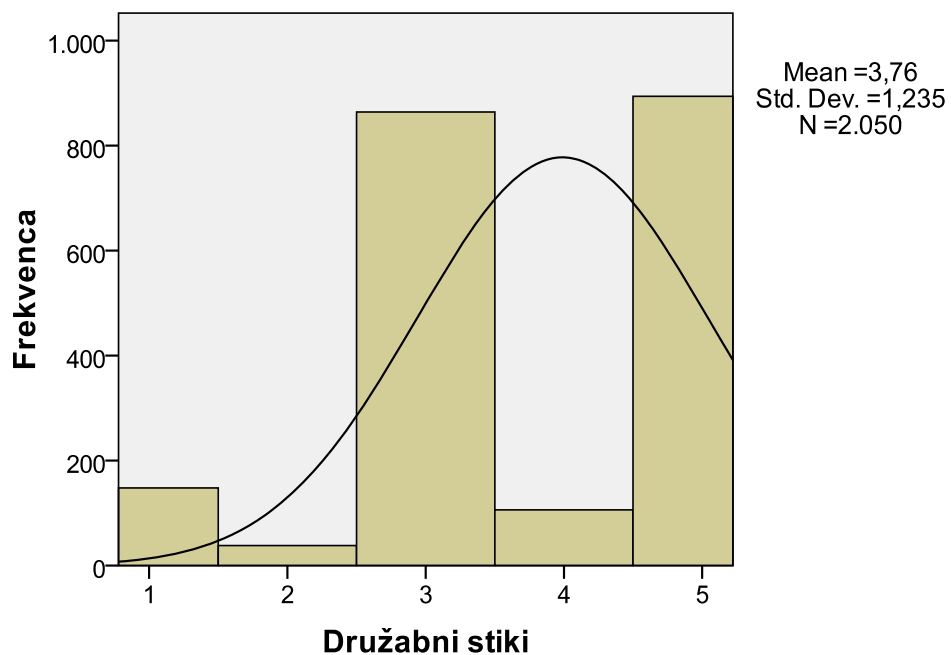
Družabni stiki

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		3,76
Std. Deviation		1,235

Družabni stiki

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Zelo nezadovoljen	148	7,2	7,2	7,2
Nezadovoljen	38	1,9	1,9	9,1
Niti-niti	864	42,1	42,1	51,2
Zadovoljen	106	5,2	5,2	56,4
Zelo zadovoljen	894	43,6	43,6	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Zaupanje slovenskemu političnemu vodstvu:

Statistics

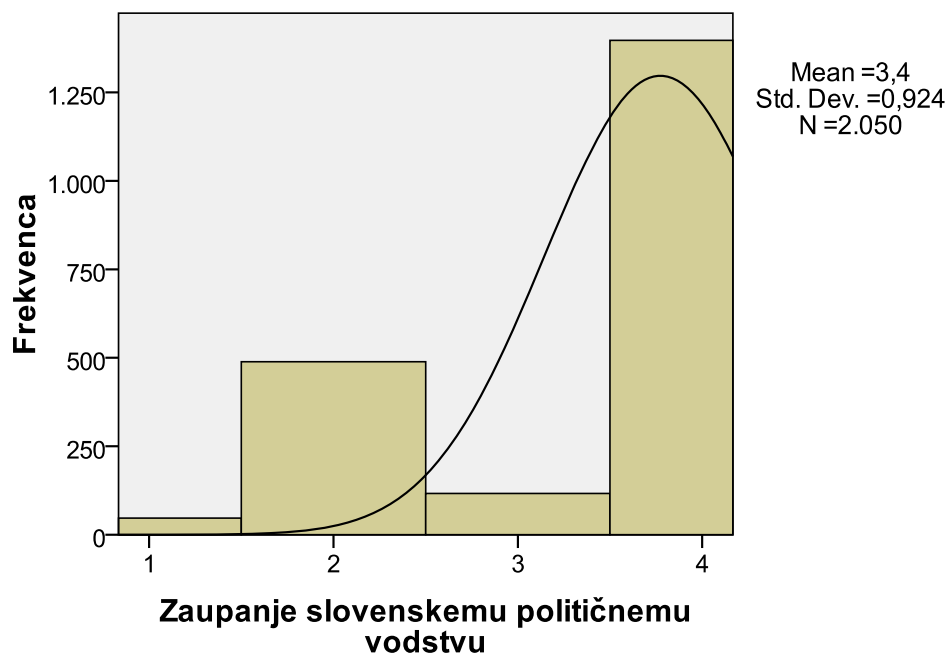
Zaupanje političnemu vodstvu

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		3,40
Std. Deviation		,924

Zaupanje političnemu vodstvu

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Ne zaupam	47	2,3	2,3	2,3
Deloma zaupam	489	23,9	23,9	26,1
Niti-niti	117	5,7	5,7	31,9
V celoti zaupam	1397	68,1	68,1	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Občutek varnosti:

Statistics

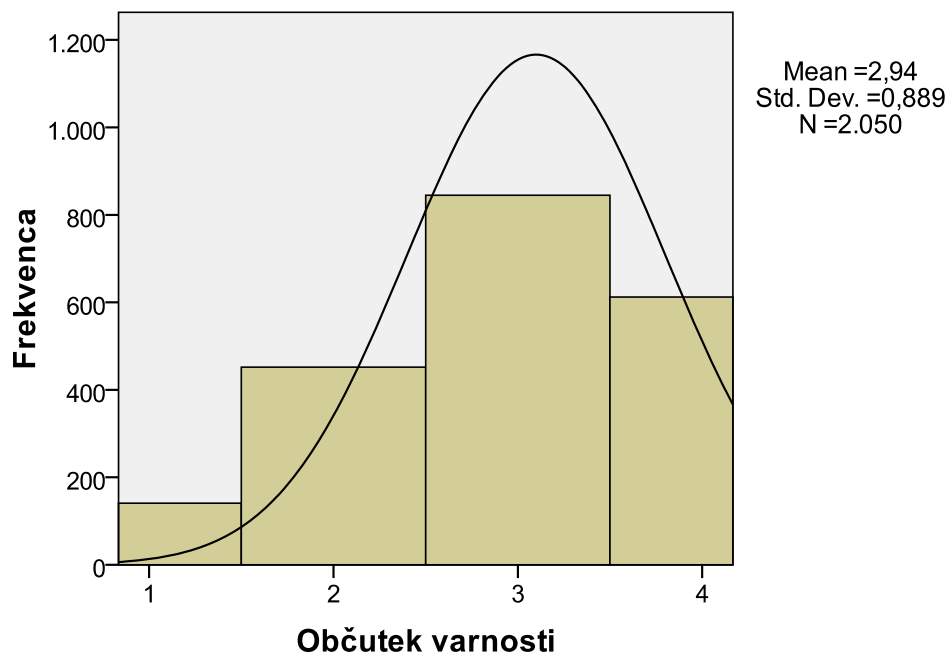
Varnost

N	Valid	2050
	Missing	0
Mean		2,94
Std. Deviation		,889

Varnost

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno Nič varno	141	6,9	6,9	6,9
Niti-niti	452	22,0	22,0	28,9
Varno	845	41,2	41,2	70,1
Zelo varno	612	29,9	29,9	100,0
Skupaj	2050	100,0	100,0	

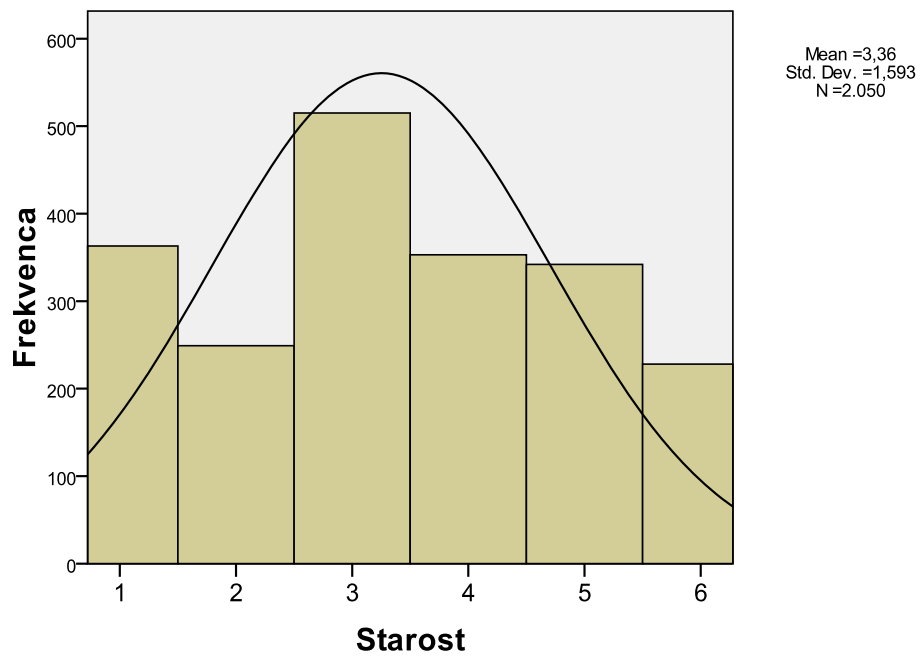
Histogram

Starost:

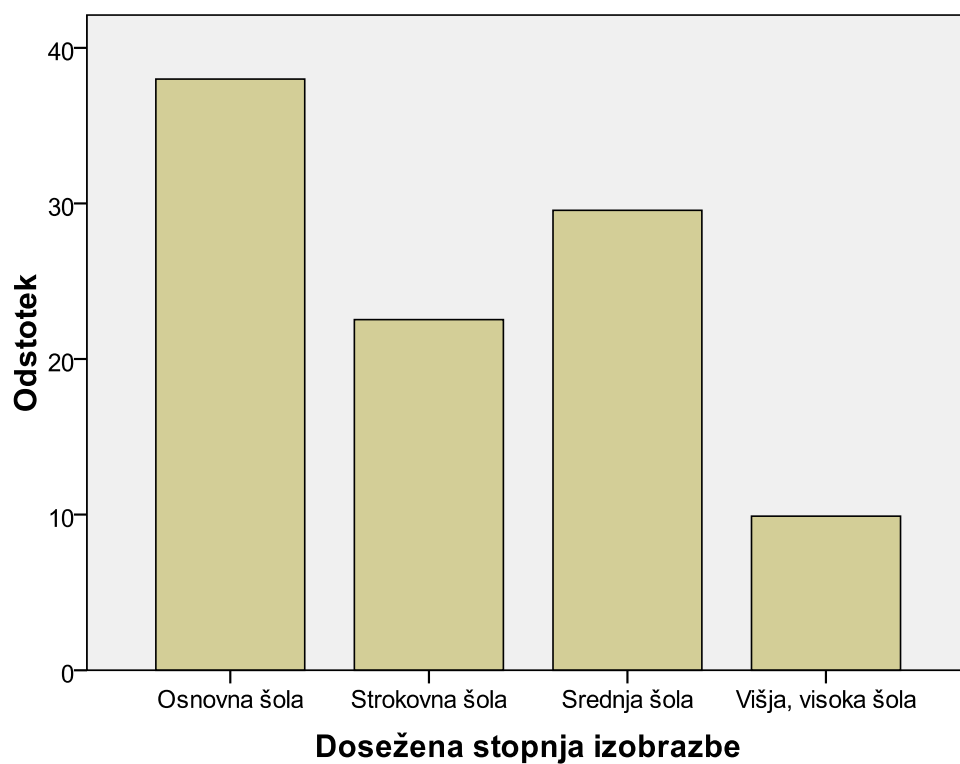
Starost					
		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	do 25 let	363	17,7	17,7	17,7
	26 do 30	249	12,1	12,1	29,9
	31 do 40	515	25,1	25,1	55,0
	41 do 50	353	17,2	17,2	72,2
	51 do 60	342	16,7	16,7	88,9
	61 in več	228	11,1	11,1	100,0
	Skupaj	2050	100,0	100,0	

Histogram

Dosežena stopnja izobrazbe:

Izobrazba					
		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	osnovna šola	779	38,0	38,0	38,0
	strokovna šola	462	22,5	22,5	60,5
	srednja šola	606	29,6	29,6	90,1
	višja, visoka šola	203	9,9	9,9	100,0
	Skupaj	2050	100,0	100,0	

Velikost naselja:

Velikost naselja		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Odstotek skupaj
Veljavno	hiša na samem, zaselek ali manjša vas (oddaljena od pošte, šole, trgovine) z do 500 prebivalcev	621	30,3	30,5	30,5
	vas, kraj (s šolo, pošto, trgovino), trg z nad 500 do 2000 prebivalci	442	21,6	21,7	52,2
	kraj z nad 2000 do 4000 prebivalci	202	9,9	9,9	62,1
	kraj z nad 4000 do 10.000 prebivalci	174	8,5	8,5	70,7
	kraj z nad 10.000 do 50.000 prebivalcev	239	11,7	11,7	82,4
	kraj z nad 50.000 prebivalci (Ljubljana, Maribor)	358	17,5	17,6	100,0
	Total	2036	99,3	100,0	
Manjkajoče		14	,7		
Skupaj		2050	100,0		

